

Vyučování ve víře

- Jan Kalvín -

Vyučování ve víře (1537)

Jan Kalvín

Přeložil Jan Prorok, © 2020

REFORMOVANÁ
KNIHOVNA

*Jako novorozené děti mějte
touhu po nefalšovaném
mléku Božího slova.*

1. Petrova 2:2

*Bud'te připraveni odpovědět
každému, kdo vás požádá,
abyste vydali účet z naděje,
která je ve vás.*

1. Petrova 3:15

*Jestliže někdo mluví, ať
promlouvá slova Boží.*

1. Petrova 4:11

Obsah

- I. Všichni lidé se rodí, aby znali Boha
- II. Jaký je rozdíl mezi pravým a falešným náboženstvím
- III. Co musíme vědět o Bohu
- IV. Člověk
- V. Svobodná vůle
- VI. Hřích a smrt
- VII. Jak jsme zachráněni a obnoveni k životu
- VIII. Pánův zákon
- IX. Shrnutí zákona
- X. Co k nám přichází jedině ze zákona samotného
- XI. Zákon je přípravou přijít ke Kristu
- XII. Krista se chopíme vírou
- XIII. Vyvolení a předurčení
- XIV. Co je skutečná víra
- XV. Víra je Boží dar
- XVI. Jsme ospravedlněni v Kristu skrze víru
- XVII. Jsme posvěceni vírou, abychom byli poslušní vůči zákonu

- XVIII. Pokání a znovuzrození
- XIX. Jak je spravedlnost skrze dobré skutky v souladu a harmonii se spravedlností skrze víru
- XX. Symbol víry
- XXI. Co je naděje
- XXII. Modlitba
- XXIII. Co musíme mít na mysli v modlitbě
- XXIV. Výklad modlitby Páně
- XXV. Vytrvalost v modlitbě
- XXVI. Svátosti
- XXVII. Co je svátost
- XXVIII. Křest
- XXIX. Večeře Páně
- XXX. Pastýři Církve a jejich moc
- XXXI. Lidské tradice
- XXXII. Exkomunikace
- XXXIII. Státní autority či držitelé civilních úřadů

I

Všichni lidé se rodí, aby znali Boha

Jelikož není jediný člověk, ať už by třeba byl sebebarbarštějši a sebedivoštějši, který by nebyl dotčen nějakým konceptem náboženství, je zjevné a jasné, že jsme všichni stvořeni, abychom znali a poznávali majestát našeho Stvořitele, a abychom poté, co Ho poznáme, si Ho mohli cenit a vážit nade vše a ctít Ho se vši úctou, láskou a posvátnou bázní.

Ale, když teď odhlédneme od nevěřících, kteří se nesnaží o nic jiného než o to, aby vymazali ze své paměti onen koncept Boha, který je zaset v jejich srdcích, my, kteří vyznáváme osobní náboženství a zbožnost, musíme přemítat nad tím, že tento náš vetchý život, který brzy skončí, nesmí být ničím jiným než přemítáním o nesmrtelnosti. A teď, věčný a nesmrtelný život nelze najít nikde jinde než v Bohu. Proto je nutné, aby hlavní starostí, zájmem a snahou našeho života bylo hledat Boha, toužit po NĚm a usilovat o NĚj veškerou vášní našich srdcí a nespočinout nikde jinde než jedině v NĚm samém.

II

Jaký je rozdíl mezi pravým a falešným náboženstvím

Jelikož panuje obecný souhlas, že jestli je náš život bez náboženství a zbožnosti, jsme nejubožejší a nejbídnější ze všech lidí a nejsme o nic lepší než hovadská a tupá zvěř, nikdo si nepřeje být považován za někoho, komu je zbožnost a uznání Boha zcela cizí. Existuje však obrovský rozdíl ve způsobu, jakým kdo své náboženství vyznává, jelikož většiny lidí se nikdy skutečně nedotkla opravdová úcta a bázeň vůči Bohu. A přece, ať už ochotně nebo ne, jsou spoutáni onou myšlenkou, která se vždy znovu a rozjitřeně vrací do jejich myslí, že existuje nějaký bůh, jehož mocí a silou buď stojí nebo padají. A proto, ohromeni myšlenkou na takovou ohromnou moc, nějakým způsobem ji cítí, aby ji proti sobě nepodnítily přílišným pohrdáním. A přece, přes to všechno žijí neřádným životem v odmítání veškeré upřímnosti [před Bohem], pohrdají Božím soudem a žijí v mnohé [falešné] jistotě. Navíc, odvracejí se od pravého Boha, protože uvažují o Bohu ne podle Jeho nekonečného majestátu, ale podle pošetilé, lehkomyšlné a povrchní marnosti své vlastní mysli. Proto, i když se poté třeba snaží Bohu sloužit s velikou pečlivostí, nijak jim to neprospívá, protože neuctívají věčného Boha, ale jen sny, přeludy a fantazie svého vlastního srdce, které si staví na místo Boha. A teď, podstata opravdové zbožnosti nespočívá ve strachu, který by rád utekl před Božím soudem a který je jím nadmíru zděšen, jelikož toho není schopen. Opravdová zbožnost spočívá v čistém a skutečném zápalu, který zcela a v plnosti miluje Boha jako Otce a oddaně a věrně Ho ctí jako Pána a přijímá Jeho spravedlnost a děsí se toho, že by Ho mohl urazit či se proti Němu

provinit, mnohem více, než se děsí i samotné smrti. Všichni ti, kdo mají tento zápal, se nesnaží padělat si pro sebe Boha podle tužeb své troufalosti, ale místo toho usilují poznávat skutečného Boha [na základě zjevení] od Něj samého, a neuvažují o NĚm jinak, než jak se jim sám zjevuje a hlásá.

III

Co musíme vědět o Bohu

Nuže, jelikož Boží majestát sám o sobě dalece přesahuje schopnosti lidského porozumění a nemůže jím být pojat, musíme ho láskyplně obdivovat a uctívat v jeho vyvýšenosti a vznešenosti, spíše než se ho snažit probádávat, abychom nezůstali zcela přemoženi tak obrovskou nádherou. Proto musíme Boha usilovně hledat a přemítat o NĚm v Jeho skutcích, které Písmo z tohoto důvodu nazývá výjevy neviditelných věcí (Ř 1:20; Žd 11:1), jelikož tyto skutky nám představují to, co bychom jinak o Pánu nedokázali vidět. To však není něčím, co by způsobovalo, že by náš intelekt poletoval vzduchem ve svých lehkovážných a marných spekulacích, ale je to něco, co musíme znát a co v nás plodí, živí a potvrzuje opravdovou a pevnou zbožnost, to jest víru spojenou ruku v ruce s uctivou bázní a strachem. Proto ve všech věcech s rozjímáním spatřujeme nesmrtelnost našeho Boha, z níž vzešel počátek a původ všech věcí; Jeho moc, která stvořila tak velkolepý systém a mechanismus a nyní ho udržuje; Jeho moudrost, která stvořila tak jedinečný řád tak ohromné a složité rozmanitosti bytosti a věcí a nyní jim vládne; Jeho dobrotu, která byla sama o sobě důvodem, proč byly všechny tyto věci stvořeny a nyní existují;

Jeho spravedlnost, která se zjevuje jedinečným a úžas budícím způsobem v tom, jak chrání dobré lidi a jak odplácí zlým; Jeho milosrdenství, které je trpělivé s našimi nepravostmi s tak ohromnou laskavostí, aby nás volalo k nápravě. To vše by nás jistě mělo přehojně učit všemu, co je o takovém Bohu nutné vědět a znát, kdybychom v naší hrubé sprostotě nebyli slepí k tak jedinečnému světlu. My zde však hřešíme nejen slepotou, ale i tím, že naše zvrácenost dosahuje tak daleko, že když hodnotí Boží skutky, není nic, co by nechápala zlým a zvráceným způsobem, a tak převrací vzhůru nohama veškerou tu nebeskou moudrost, která jinak tak jasně září v oněch skutcích. Proto je nutné přicházet k Božímu Slovu, kde je pro nás Bůh velmi dobře popsán svými skutky, jelikož v Písmu jsou tyto skutky oceňovány ne podle převrácenosti našeho úsudku, ale podle standardu věčné pravdy. Z Božího Slova se proto dozvídáme, že náš jediný a věčný Bůh je pramenem a zřídlem veškerého života, práva, moudrosti, ctnosti, dobroty a laskavosti. A jelikož veškeré dobro bez výjimky přichází od Něj, stejně tak by se k Němu měla náležitě a právem vracet veškerá chvála. A ačkoliv všechny tyto věci se jeví jasně v každé části nebes a země, konečně a v pravdě pochopíme to, na co ukazují a k čemu směřují a jaká je jejich hodnota a co musíme chápat jako jejich cíl a účel, jedině tehdy, když sestoupíme sami do sebe a zvážíme, jakými způsoby v nás Pán zjevuje a hlásá svůj život, svou moudrost a svou moc, a jak vůči nám koná ve své spravedlnosti, laskavosti a dobrotě.

IV

Člověk

Člověk byl nejprve zformován k Božímu obrazu a podobě, aby mohl obdivovat svého Autora v ozdobách, kterými byl Bohem velkoryse oblečen, a ctít Ho s náležitým uznáním a vděčností. Ale jelikož člověk v tuto tak velkolepou jedinečnost své přirozenosti složil svou důvěru a zároveň zapomněl, od koho a díky komu trvá, snažil se povýšit sám sebe bez Pána. Proto musel být člověk zbaven všech Božích darů, na které byl tak pošetile a bláznivě pyšný, aby tak, připraven o veškerou slávu a z ní svlečen, mohl poznat Boha, kterým se člověk poté, co byl bohatě obdarován Jeho štědrostí, odvážil pohrdnout. Proto se v důsledku, jelikož tato podobnost Bohu v nás byla vymazána, my všichni, kdo pocházíme ze sémě Adamova, rodíme jako tělo z těla. Protože ačkoliv jsme složeni z duše a z těla, přece necítíme a nezakoušíme nic než tělo, takže ať už upřeme své oči ke kterékoliv části člověka, je nemožné vidět cokoliv, co není nečisté, sprosté a Bohu ohavné. Rozum a intelekt člověka je vskutku oslepený, obalený nekonečnými bludy a vždy odporující moudrosti Boží; vůle, zkažená a plná narušených a zvrácených vášní, nemá nic ve větší nenávisti než Boží spravedlnost; a tělesná síla, neschopná jakýchkoliv dobrých skutků, se zuřivě obrací k nepravosti.

V

Svobodná vůle

Písmo často svědčí, že člověk je otrokem hříchu. Písmo tím míní, že duch člověka je tak odcizen Boží spravedlnosti, že člověk nemyslí na nic, netouží po ničem, a nekoná nic, co není zlé, zvrácené, ničemné a pošpiněné. Důvodem je, že srdce, naprosto prodchnuté jedem hříchu, nemůže nést nic než ovoce hříchu. A přece, nesmíme z toho odvozovat, že člověk hřeší tím způsobem, jako by k tomu byl nucen násilnou, prudkou nutností. Člověk totiž hřeší se souhlasem velmi ochotné, pohotové a hříchu nakloněné vůle. Ale jelikož člověk kvůli porušenosti svých tužeb a vášní nepřestává velmi silně nenávidět celou Boží spravedlnost, a na druhou stranu je horlivý ve všech druzích zla, je řečeno, že nemá žádnou svobodnou schopnost volit si mezi dobrem a zlem, která bývá nazývána svobodnou vůlí.

VI

Hřích a smrt

Hřích v Písmu označuje zvrácenost lidské přirozenosti, která je pramenem veškerých neřestí, i zlé touhy, které se z ní rodí, i samotná ničemná přestoupení, která vyvěrají z těchto zlých tužeb, jako jsou vraždy, krádeže, cizoložství a další věci tohoto druhu. Proto, jelikož jsme hříšníky už od lůn našich matek, všichni se rodíme poddáni a podřízeni Božímu hněvu a odplatě. A poté, co vyrosteme, shromažďujeme si stále větší

a těžší Boží soud. A nakonec po celý svůj život tíhneme ještě více ke smrti. Nemůže totiž být pochyb o tom, že veškerá nepravost je Bohu a Jeho spravedlnosti ohavná. Co můžeme očekávat tváří v tvář Bohu, my ničemní a bídni, kteří jsme obtíženi tak obrovským břemenem hříchů a pošpinění nekonečnou špínou, než onu zcela jistou zmatenost a zhoubu, kterou na nás přináší Jeho rozhorlení? Ačkoliv i jen samotná myšlenka na to sráží člověka v děsu a drtí ho zoufalstvím, přece je pro nás nanejvýš nutná, abychom se, zbaveni jakékoliv naší vlastní spravedlnosti, poté, co se vzdáme veškeré víry v naši vlastní sílu a schopnosti, jako ti, kterým byla upřena a odmítnuta jakákoliv naděje na život, mohli na základě pochopení naší chudoby, bídy, ubohosti a hanby naučit padnout tváří na zem před Pánem a skrze uznání naší ničemnosti, bezmocnosti a naprosté zkázy Mu vzdát veškerou slávu za Jeho svatost, moc a záchranu.

VII

Jak jsme zachráněni a obnoveni k životu

Jestliže toto poznání nás samých, které nám ukazuje naši nicotnost, vědomě vstoupí do našich srdcí, získáme tím snadný přístup ke skutečnému poznání Boha. Nebo spíše, když Bůh zničí ony dva nejhorší mory, kterými jsou sebejistota před Jeho odplatou a falešná jistota a spoléhání se na nás samé, jako by nám tím otevřel první dveře k Jeho Království. Protože jediň tehdy začneme pozvedat své oči k nebesům, ty oči, které bývaly předtím upnuté k zemi a u ní končily. A my, kteří jsme

dříve nacházeli spočinutí sami v sobě, toužíme po Pánu. Na druhou stranu, ačkoliv naše ničemnost by si zasloužila něco zcela jiného, tento milosrdný Otec nám, kdo jsme takto zarmoucení a sklíčení, přece podle své nevyslovitelné vlídnosti ukazuje a zjevuje sám sebe. A takovými prostředky, o nichž ví, že nám budou nápomocné v naší slabosti, nás volá zpět z bludu na správnou cestu, ze smrti do života, ze zkázy ke spáse, z království ďábla k Jeho vlastní vládě. Jelikož Pán za tímto účelem ustanovil tuto první přípravu pro všechny ty, které se Mu zalíbilo znovuustanovit dědici nebeského života – to znamená pro ty, kdo jsou ztrápeni svým svědomím a obtíženi tíhou hříchů a cítí se zasaženi v srdci a pobídnuti a poháněni, aby se Ho báli s posvátnou úctou – Bůh nám nejprve klade před oči svůj Zákon, aby nás vycvičil a vyučil v tomto poznání.

VIII

Pánův zákon

V Božím zákoně je nám předložen dokonalý standard veškeré spravedlnosti, který lze dobře, náležitě a správně nazvat věčnou vůlí Páně. Bůh na oněch dvou deskách totiž zcela a jasně shrnul vše, co od nás požaduje. Na první desce nám několika příkázáními předepisuje, jaká služba Jeho majestátu Ho těší. Na druhé desce nám říká, co jsou služby praktické lásky, kterými jsme povinováni našim bližním. Poslechněme si tedy Zákon a poté uvidíme, jaké učení z něj musíme čerpat a, podobně, jaké ovoce z něj musíme nést a sklízet.

EXODUS 20

1. Já jsem Pán, tvůj Bůh, který tě vyvedl ze země Egypt, z domu otroctví. Nebudeš mít žádné jiné bohy před Mou tváří.

První část tohoto přikázání je jako předmluva k celému Zákonu. Vskutku, když Bůh prohlašuje, že je Pánem, naším Bohem, prohlašuje tím, že je Ten, který má právo přikazovat a jehož přikázáním dlužíme svou poslušnost; tak, jak Bůh říká ústy svého proroka: „Jestliže jsem Otec, kde je láska [která Mi náleží]? Jestliže jsem Pán, kde je uctívá bázeň [která mi náleží]?“¹ A podobně, Bůh zároveň připomíná své milostivé, laskavé dílo, které nás musí usvědčit z nevděku, jestliže nejsme poslušní Jeho hlasu. Neboť tak, jak jednou ve své vlídnosti a blahosklonnosti zachránil lid Izraele z otroctví Egypta, stejně i osvobozuje všechny své služebníky z neustálého Egypta věřících, to jest z moci hříchu.

Zákaz mít jakékoliv jiné a cizí bohy znamená, že musíme vše, co náleží Bohu, náležitě připisovat pouze Jemu a nikomu jinému. A dodává: „Před Mou tváří,“ či „Mně před očima,“ což znamená, že si přeje být uznáván jako Bůh nejen vnějším vyznáním víry, ale i v čisté pravdivosti z hlubin srdce. A teď, následující věci jsou vhodné a náležité jen pro Boha samotného a nemohou být přeneseny na nikoho jiného bez toho, že by byly nejprve vyrvány Bohu:² to, abychom uctívali jen Jeho samotného, to, abychom spočívali jen v Něm veškerým naším spolehnutím a veškerou naší nadějí, to, abychom uznávali, že každá jedna dobrá a svatá věc přichází od Něj, a to, abychom Ho chválili za veškerou dobrotu a svatost.

---

1 Pozn. př.: Mal 1:6.

2 Pozn. př.: Latina uvádí „bez svatokrádeže“.

2. Neuděláš si pro sebe žádné zobrazení ani zpodobení věcí, které jsou nahoře na nebi nebo zde dole na zemi nebo ve vodách, které jsou pod zemí. Ani se před takovými věcmi neukloníš a nebudeš je ctít.

Stejně, jako se Pán předchozím příkázáním prohlašuje za jediného Boha, tak nyní ohlašuje, jaký je a jak Mu musí být slouženo a jak musí být ctěn. Zakazuje nám proto, abychom si padělali a vymýšleli jakékoliv Jeho zpodobení, pro což uvádí důvod v Deuteronomiu 4:15-18 a v Izajáši 40:18-25, a tím zde uvedeným důvodem je to, že duch se nijak nepodobá tělu. Navíc, zároveň nám zakazuje, abychom ctili jakékoliv zobrazení s náboženským záměrem. Proto se z tohoto příkázání naučme, že služba Bohu a ctění Boha jsou duchovní, protože tak, jako On sám je duch, stejně i požaduje, aby Mu bylo slouženo a aby byl ctěn v duchu a v pravdě (J 4:23). Poté přidává strašlivou hrozbu, kterou vyhlašuje, jak vážně Ho přestoupení tohoto příkázání uráží.

Neboť Já jsem Pán, tvůj Bůh, mocný, žárlivý, navštěvující ničemnost otců na dětech do třetí a čtvrté generace v těch, kdo Mne nenávidí, a prokazující milosrdenství na tisíci generací vůči těm, kdo Mne milují a zachovávají Má příkázání.

Je to, jako by Bůh řekl, že On je ten jediný, ke kterému smíme a musíme přilnout; nestrpí a nemůže strpět žádného dalšího boha a bude hájit a mstít svůj majestát a slávu, jestliže je někdo dá zobrazením nebo jakékoliv jiné věci; a to nejen jednou, ale na otcích, dětech a na vnucích, to znamená ve všech dobách, tak jako bude neustále zjevovat i své milosrdenství a svou laskavost vůči dlouhým generacím těch, kdo žijí v lásce k Němu a zachovávají Jeho zákon. A také zde Pán vyvyšuje ušlechtilou velkolepost svého milosrdenství v tom, že dosahuje k tisíci generací, zatímco Jeho mstě jsou vyhrazeny jen čtyři generace.

3. Nevezmeš jméno Pána, tvého Boha, nadarmo, protože Pán nenechá bez trestu toho, který vzal jméno Pána, svého Boha, nadarmo.

Zde Bůh zakazuje zneužívat, to znamená nenáležitě používat, Jeho posvátné a svaté jméno v přísahách k potvrzení marných věcí či lží, jelikož přísahy nesmí sloužit našemu vlastnímu zalíbení a zábavě, ale správné, spravedlivé a náležité nutnosti, když je třeba hájit Pánovu slávu nebo když je třeba stvrdit něco, co má za svůj cíl budování. Bůh zcela zakazuje, abychom Jeho posvátné a svaté jméno z jakéhokoliv důvodu poskvřovali. Místo toho požaduje, abychom, když přísaháme nebo používáme Jeho jméno z jakéhokoliv jiného důvodu, který nám On sám dává, tak činili s úctou a bázní a s veškerou důstojností, kterou Jeho svatost požaduje. A jelikož hlavní zvyk uzurpování tohoto jména spočívá v dovolávání se ho (to znamená, že většina lidí bere Jeho jméno nadarmo a zneužívá ho tím, že se ho na prázdno dovolávají), pochopme, jaké dovolávání se tohoto jména je nám zde přikázáno. A nakonec, Pán zde oznamuje trest, aby si ti, kdo budou znesvěcovat svatost Jeho jména falešnými přísahami a dalšími rouháními, nemohli myslet, že budou moci uniknout Jeho odplatě.

4. Pamatuj na den odpočinku, abys ho světil. Šest dní budeš pracovat a dělat v nich všechnu svou práci; sedmý den je však odpočinkem Pána, tvého Boha. Tehdy nebudeš dělat žádnou práci, ani ty ani tvůj syn ani tvá dcera, ani tvůj otrok ani tvá otrokyně ani tvá zvířata ani cizinec, který je ve tvých dveřích. V šesti dnech totiž Bůh stvořil nebesa, zemi a všechny věci, které jsou v nich, a sedmý

den odpočinul; proto požehnal den odpočinku a posvětil ho.

Vidíme, že byly tři důvody pro dání tohoto přikázání: Za prvé, Pán chtěl sedmým dnem odpočinku dát lidu Izraele obraz duchovního odpočinku, kterým musí ustát ve svých vlastních skutcích, aby tak nechali Pána, aby v nich pracoval. Za druhé, přál si, aby byl ustanovený den, kdy by se věřící shromažďovali, aby slyšeli Jeho zákon a uctívali Ho. Za třetí, chtěl, aby služebníkům a těm, kdo žijí pod vládou jiných, byl dán jeden den odpočinku, aby si mohli odpočinout od své práce. Tento důvod je však spíše odvozeným než hlavním důvodem.

Pokud jde o první důvod, není pochyb o tom, že ustal v Kristu; protože On je Pravda, jejíž přítomností všechny [před]obrazy mizí. On je Skutečností, při jejímž příchodu jsou všechny stíny opuštěny. Proto sv. Pavel potvrzuje, že sabat byl stínem Skutečnosti, která měla teprve přijít (Ko 2:17). A tuto pravdu hlásá i jinde, když nás v dopisu Římanům 6:8, učí, že jsme pohřbeni s Kristem proto, abychom Jeho smrtí mohli zemřít porušenosti našeho těla. A to se neděje jen v jediný den, ale po celou dobu našeho života, dokud zcela mrtví v našem vlastním já nebudeme naplněni Božím životem. Proto se křesťané musí držet daleko od pověřčivého dodržování dní.

Zbývající dva důvody však nesmíme započíst mezi staré stíny. Spíše je tomu tak, že jsou stejně platné a závazné napříč všemi věky. Proto, ačkoliv sabat [ve své původní formě] je zrušený, i my se nadále scházíme v konkrétní dny, abychom slyšeli Slovo Boží, abychom lámali chléb³ Večeře a předkládali [Bohu] společné, veřejné modlitby; a, kromě toho, aby i služebníkům a dělníkům byl dán nějaký odpočinek od jejich námahy. Jelikož naše lidská slabost nedovoluje, aby se taková shromáždění setkávala každý den, den dodržovaný Židy byl vzat (jako dobrý způsob, jak vymýtit pověřčivost) a jeho použi-

---

3 Pozn. př.: Latina uvádí „mystický chléb Večeře“.

tí bylo určeno jinému dni.⁴ Toto opatření bylo nutné pro zabezpečení a udržování řádu a pokoje v Církvi.

Zatímco Židům byla pravda dána v podobě obrazu, nám je ukázána bez stínů, abychom v první řadě veškerý svůj život žili na základě věčného dne odpočinku od našich skutků, aby v nás Pán mohl působit svým Duchem; za druhé proto, abychom dodržovali náležitý řád Církve pro naslouchání Božímu Slovu, pro vysluhování svátostí a pro veřejné modlitby; za třetí proto, abychom nelidsky neutlačovali práci⁵ ty, kdo jsou nám poddáni.

5. Cti svého otce a svou matku, aby se tvé dny prodloužily na zemi, kterou ti Pán, tvůj Bůh, dá.

Zde je nám přikázána úcta vůči našim otcům a matkám a vůči všem těm, kdo jsou podobně našimi nadřízenými, jako například knížata, princové a soudci; to znamená, že je nám řečeno, že jim dlužíme veškerou úctu, poslušnost a vděčnost a máme jim odvádět veškerou možnou službu. Protože to je Pánova vůle, abychom odpláceli stejným za stejné těm, kdo nás přivedli do tohoto života. Záleží jen maličko na tom, jestli jsou této cti hodni či ne, jelikož, ať už jsou cokoliv, byli nám dáni jako otec a matka Pánem, který chce, abychom je ctili. Je také třeba poznamenat, že nám není přikázáno být vůči nim poslušní jinak než v Bohu. V důsledku proto nesmíme překračovat Pánův zákon jen proto, abychom je potěšili, protože jestliže nám přikáže cokoliv, co je proti Bohu, v takové věci je nesmíme považovat za otce a za matku, ale za cizince, kteří se nás snaží

---

4 Pozn. př.: Tato změna byla učiněna apoštoly, jak je zjevné ze Sk 20:7 a 1. Kor 16:1-2, kde vidíme, že se apoštolská církev scházela k uctívání v první den týdne, to znamená v neděli, v den Pánova vzkříšení.

5 Pozn. př.: Latina zmiňuje jen „neutlačovali“.

odvrátit od poslušnosti vůči našemu pravému Otcí. A tohle je první přikázání se zaslíbením, jak sv. Pavel říká v Efezským 6:2, kterým Pán zaslubuje požehnání přítomného života dětem, které budou náležitým způsobem sloužit svým otcům a matkám a ctít je. Zároveň také hlásá, že pro ty, kdo jsou vzpurní a neposlušní, je připravena velmi jistá kletba.

6. *Nezabiješ.*

Zde je nám zakázáno veškeré násilí a ubližování a obecně jakékoliv přestoupení, které by mohlo zranit tělo našeho bližního. Protože když si vzpomeneme, že člověk byl stvořen k Božímu obrazu, musíme chápat našeho bližního jako svatého a posvátného v tom smyslu, že není možné se na něm dopouštět násilí bez toho, že by tím bylo pácháno násilí i Božímu obrazu v něm.

7. *Nedopustíš se smilstva a cizoložství.*

Zde nám Pán zakazuje jakýkoliv druh lascivity, oplzlosti a necudnosti. Pán totiž připojil muže k ženě pouze zákonem manželství; a jelikož toto společenství je vázáno Jeho autoritou, také ho posvětil svým požehnáním. Proto je zjevné a jasné, že jakýkoliv jiný svazek mimo manželství je před Ním prokletý. V důsledku by ti, kdo nemají dar zdrženlivosti (který je rozhodně vzácný a není v moci každého), měli léčit nezdrženlivost svého těla náležitým a poctivým lékem manželství. Manželství je totiž ctihodné mezi všemi; smilníky a cizoložníky však bude soudit Bůh (Žd 13:4).

8. *Nebudeš loupit.*

Zde je nám obecně zakázáno a zapovězeno brát majetek druhých. Pán si vskutku přeje, aby všechny krádeže a loupeže,

kterými jsou utlačováni a popouzení slabí, byly od Jeho lidu skutečně velmi daleko, tak jako všechny druhy podvodů, kterými je klamána nevinność prostých. A proto, jestli si přejeme udržovat své ruce v čistotě a nevinności od krádeže, musíme se zdržovat všech úskoků a lstí, stejně jako násilných uchvacování.

9. Nepředneseš křivé svědectví proti svému bližnímu.

Zde Pán zakazuje všechny zlé řeči, pomluvy a urážky, které ubližují dobrému jménu našeho bratra nebo sestry, a stejně tak i všechny lži, které jakkoliv ubližují našemu bližnímu. Protože jestliže dobré jméno je vzácnější než jakýkoliv poklad, pak tehdy, když jsme olupováni o bezúhonnost naší pověsti, nejsme tím olupováni o nic méně, než kdybychom byli zbavováni našeho majetku. A dost často se stává, že ukrást bratrův nebo sestřin majetek skrze falešné svědčení s sebou nenese o nic menší zisk než jeho uloupení hrabivostí rukou. Proto tak, jako předchozí přikázání svazovalo ruce, tento příkaz svazuje jazyk.

10. Nebudeš prahnout po domě svého bližního, a nebudeš dychtit po ženě svého bližního ani po jeho služebníku ani po jeho služebnici ani po jeho býku ani po jeho oslu ani po žádné věci patřící tvému bližnímu.

Těmito slovy Pán jakoby drží na uzdě všechny naše chamtivosti, které překračují hranice stanovené láskou.⁶ Tento příkaz vskutku zakazuje být i jen v srdci pomyslet na to, co všechna ostatní přikázání zakazují konat, a jednat tak proti pra-

---

6 Pozn. př.: Kalvín v tomto článku používá 4 různé výrazy pro lásku; zde používá výraz pro praktickou/dobročinnou lásku.

vidlu lásky.⁷ Proto tento příkaz odsuzuje nenávist, závist a zlovůli, tak jako byla výše odsouzena vražda. Je zde zakázáno lascivní uvažování, stejně jako vnitřní nečistota srdce, tak jako byly i skutky smilstva. Tak, jako předtím byla zakázána hrabivost a lstivost, nyní je zakázáno lakomství. Zatímco předtím byly zakázány pomlavy, nyní je potlačena samotná škodolibost a zášť.

Můžeme tedy vidět, jak všezahrnující je soud tohoto přikázání a jak daleký a široký je jeho rozsah. Pán vsutku vyžaduje, abychom vůči bratřím měli jedinečný, láskyplný cit⁸ svrchovaně planoucí láskou⁹ – cit, který není narušován či znepokojován jedinou zlou touhou a chtivostí, které by odporovaly dobru a užitku bližního. Shrnutím tohoto přikázání je tedy toto: Musíme být tak prodchnuti láskou, že už nebudeme ani sebe méně podněcováni jakoukoliv chtivostí, která by odporovala zákonu [čisté] lásky, a naopak budeme připraveni nanejvýš ochotně dávat každému to, co je jeho. A musíme se držet principu, že každému jako jeho náleží to, co jsme mu našimi povinnostmi zavázání dávat.

IX

Shrnutí zákona

Nuže, náš Pán Ježíš Kristus nám dostatečně jasně oznámil skutečný záměr všech přikázání zákona, když nás učil, že veškerý zákon je obsažen ve dvou člancích. Prvním článkem

---

7 Pozn. př.: Zde hovoří o čisté/duchovní lásce.

8 Pozn. př.: Zde zmiňuje lásku ve smyslu náklonnosti, zalíbení, citů.

9 Pozn. př.: Zde používá obecný výraz pro lásku.

je, že musíme milovat Pána, našeho Boha, celým naším srdcem, celou naší duší a celou naší silou. Druhým článkem je to, že musíme milovat našeho bližního tak moc, jak milujeme sebe. A náš Pán tento výklad vzal ze zákona samotného. První část se totiž nachází v Deuteronomiu 6:5, druhou pak vidíme v Levitiku 19:18.

X

Co k nám přichází jedině ze zákona samotného

Pohleďte tedy výše, hle, standard spravedlivého a svatého života, a dokonce i nanejvýš dokonalý obraz práva a spravedlnosti, a jestli proto někdo vyjadřuje svým životem Boží zákon, nebude mu chybět nic k dokonalosti požadované před Pánem. Aby Bůh stvrdil tuto pravdu, zaslubuje těm, kdo naplní zákon, nejen velkolepá a jedinečná požehnání v tomto životě, která jsou předložena v Levitiku 26:3-13 a v Deuteronomiu 28:1-14, ale také odplatu věčného života (Lev 18:5). Na druhou stranu, zároveň vyhlašuje odplatu věčné smrti těm, kteří svými skutky nedosáhnou toho, co je v zákoně přikázáno. Mojžíš také poté, co lidu předložil zákon, povolal nebesa a zemi za svědky (Dt 30:19), že lidu předložil dobro a zlo, život a smrt.

Ale ačkoliv zákon ukazuje způsob a cestu života, musíme vidět a chápat, jak nám tento vzor může prospět. Rozhodně je pravdou, že kdyby naše vůle byla plně zformována poslušností vůči Boží vůli a plně jí nakloněna, i jen pouhé pozná-

ní zákona by plně postačovalo pro naši spásu. Ale jelikož naše tělesná a porušená přirozenost zcela, plně a nepřátelsky válčí proti Božímu zákonu, který je duchovní, a nedá se jeho vyučováním nijak napravit, výsledkem je, že právě onen zákon (který byl dán ke spasení, kdyby býval našel dobré a schopné posluchače) se stává naopak příležitostí hříchu a smrti. Jelikož my všichni jsme usvědčeni z toho, že jsme přestupníky zákona, tím jasněji nám zákon zjevuje Boží spravedlivý soud a tím více zároveň odkrývá naši ničemnost. A znovu, jelikož zákon nás chytá ve větším hříchu, vydává nás zaslouženému, o to těžšímu Božímu soudu. A jelikož tím je nám vzato zaslíbení věčného života, zůstává na nás už jen samotná kletba, která nás všechny chytá skrze zákon.

XI

Zákon je přípravou přijít ke Kristu

Svědectví zákona, které nás usvědčuje z naší ničemnosti a z našich přestoupení, však nepřichází proto, abychom upadli do zoufalství a abychom poté, co ztratíme veškerou odvahu a naději, doklopýtali do zkázy. Apoštol jasně a důrazně svědčí, že každá ústa budou zavřena a celý svět bude před Bohem shledán vinným (Ř 3:19-20). A přece, ten samý apoštol jinde učí, že Bůh uzavřel všechny pod neposlušnost ne proto, aby je zničil nebo aby je nechal zahynout, ale, naopak, aby všem mohl projevit milosrdenství (Ř 11:32).

Pán nás proto poté, co nám (prostřednictvím zákona) připomíná naši slabost a nečistotu, utěšuje ujištěním o své moci a o svém milosrdenství. A je to v Kristu, Jeho Synu, kde nám Bůh zjevuje sám sebe jako dobrotivého, blahovolného a smířlivého.¹⁰ V zákoně se totiž jevil pouze jako Ten, který odměňuje dokonalou spravedlnost (kterou zcela postrádáme), a zároveň i jako spravedlivý a přísný Soudce hříčů. Avšak v Kristu Jeho tvář září plná milosti a vlídnosti dokonce i k bídným a nehodným hříšníkům; dal nám totiž tento podivuhodný příklad své nekonečné, čisté lásky, když za nás vydal svého Syna utrpení a v Něm nám otevřel celý poklad své laskavosti a dobroty.

XII

Krista se chopíme vírou

Tak, jako nám milosrdný Otec nabízí Syna skrze slovo evangelia, my se Ho chopíme a přivlastňujeme si Ho vírou a uznáváme Ho jako nám daného. Je pravda, že slovo evangelia volá všechny, ať získají podíl v Kristu, ale mnozí, oslepeni a zatvrzení nevírou, tak jedinečnou milostí pohrdají. Proto Krista v radosti zakoušejí jen věřící; věřící Ho přijímají jako poslaného pro ně; neodmítají Ho, když je dáván, ale následují Ho, když je volá.

---

10 Pozn. př.: Latina zde dodává „Otce“.

XIII

Vyvolení a předurčení

Kromě tohoto kontrastu a rozdílu postojů věřících a nevěřících je nanejvýš třeba zvážit ono velké tajemství Boží vůle. Protože semeno *Božího* Slova zakořeňuje a nese ovoce jen v těch, které Pán svým věčným vyvolením předurčil, aby byli dětmi a dědici nebeského království. Všem ostatním (kteří jsou tím samým Božím úradkem odmítnuti už před založením světa) nemůže být jasné a zřetelné kázání pravdy ničím jiným než zápachem smrti ke smrti. A teď, proč Pán projevuje své milosrdenství některým, ale u jiných zjevuje přísnost svého soudu? Musíme se spokojit s tím, že důvod je zde známý jen Jemu samému. Pravdou totiž je, že se, jistě s jedinečným záměrem, rozhodl ho před námi všemi ponechat skrytým. Tupost naší mysli by totiž vskutku nedokázala snést takový jas, tak jako by naše malost nedokázala pojmout tak obrovskou moudrost. Faktem je, že všichni ti, kdo se budou pokoušet se pozdvihnout do takové výšky a nebudou potlačovat a přemáhat troufalost svého ducha, prožijí pravdu Šalomounova rčení, že ten, kdo zkoumá majestát, bude sražen slávou (Př 25:27). Jen v sobě mějme pevné vědomí, že Pánova rozhodnutí a udílení, ačkoliv jsou nám skrytá, jsou svatá a spravedlivá. Protože kdyby Bůh chtěl vydat zkáze a zničit celé lidstvo, má právo to udělat, a v těch, které zachraňuje před záhubou, nemůžeme spatřit nic než Jeho svrchovanou dobrotu. Proto uznáváme, že vyvolení jsou příjemci Jeho milosrdenství (a těmi skutečně jsou), a odmítnutí jsou příjemci Jeho hněvu, hněvu, který však není nic jiného než spravedlivý.

Vezměme si proto z údělu vyvolených i z údělu ostatních důvody vyvyšovat a chválit Jeho slávu. Na druhou stranu,

nesnažme se (jak to dělají mnozí) potvrdit si jistotu o svém spasení tím, že budeme usilovat proniknout do nejnuitnějších nebes a prošetřovat, co se Bůh od věčnosti rozhodl s námi udělat. To nás může vést pouze k obavám, bídné úzkosti, znepokojování a tísní. Buďme proto spokojení se svědectvím, kterým nám Bůh tuto jistotu dostatečně a bohatě potvrdil. Protože tak, jako jsou v Kristu vyvoleni všichni ti, kdo byli předtím, než Bůh položil základy světa, předurčení k životu, stejně je Kristus i Tím, v kom je nám předložen slib našeho vyvolení, jestliže Ho přijímáme a chopíme se Ho vírou. Protože co hledáme ve vyvolení než to, abychom byli těmi, kdo mají podíl na věčném životě? A tento život máme v Kristu, který byl Živodem od počátku a který je nám předkládán a nabízen jako život, aby všichni ti, kdo v Něj věří, nezahlýnuli, ale radostně zakoušeli věčný život. Jestliže tedy tím, že vlastníme Krista skrze víru, v Něm zároveň vlastníme život, nemusíme a nepotřebujeme se doptávat po věčném Božím úradku. Kristus totiž není jen zrcadlem, kterým by nám byla předkládána Boží vůle, ale je zárukou, zástavou a slibem, kterými je nám zapečetěn a potvrzen život.¹¹

---

11 Pozn. př.: Stojí za pozornost, že ve verzích *Institute učení křesťanského náboženství* z let 1539 a 1541 Kalvín používá podobné vyjádření: „Kristus je jako zrcadlo, ve kterém je náležitě přemítat o našem vyvolení.“ Kalvín rozebírá téma vyvolení především v kontextu křesťanského prožitku, ne jako oddělenou, čistě intelektuální otázku.

XIV

Co je skutečná víra

Nesmíme si představovat, že křesťanská víra je pouhým holým poznáním Boha nebo pochopením Písma, které se třepetají v mozku bez toho, že by se dotkly srdce, jak tomu bývá u názorů ohledně různých věcí, které jsou potvrzovány jakousi pravděpodobností rozumového uvažování. Ne. Víra je pevnou, nepohnutelnou jistotou a smělostí srdce, kterou bez pochybování spočíváme v Božím milosrdenství, které je nám zaslíbeno skrze evangelium. Je tomu tak, že definici víry musíme odvozovat z podstaty zaslíbení [, kterému věří]. Víra tak moc spočívá a stojí na tomto základě, že pokud by tento základ byl vzat, víra by se okamžitě zhroutila či spíše by zmizela a zanikla. Když nám proto Pán předkládá své milosrdenství skrze zaslíbení evangelia, jestliže s jistotou a bez váhání důvěřujeme Tomu, který ono zaslíbení dal, je to nazýváno tak, že přijímáme Jeho slovo a chopíme se ho vírou. A tato definice se nijak neliší od oné apoštolovy, ve které nás vyučuje, že víra je udržující jistotou o doufaných věcech a důkazem věcí nezjevných (Žd 11:1); apoštol totiž míní jisté a bezpečné vlastnictví věcí, které Bůh zaslubuje, a důkaz věcí, které nejsou zjevné, jmenovitě života věčného. A tyto věci pojímáme, chápeme a přijímáme skrze smělou jistotu ohledně Boží dobroty, která je nám předkládána skrze evangelium. Nuže, jelikož všechna Boží zaslíbení jsou shromážděna a potvrzena v Kristu, jelikož jsou, tak říkajíc, udržována, střezena, dodržena a dokonána v Něm, je nepochybné, že Kristus je neustálým předmětem a cílem víry. A v tomto cíli víra přemítá o veškerých bohatstvích Božího milosrdenství.

XV

Víra je Boží dar

Jestli v sobě náležitě uvážíme, jak moc je naše mysl slepá vůči Božím nebeským tajemstvím, a to, jak moc naše srdce nedůvěřuje všem věcem, bez pochyby budeme muset dojít k závěru, že věřit dalece přesahuje veškeré schopnosti naší přirozenosti a že víra je jedinečný a vzácný Boží dar. Protože, jak svědčí sv. Pavel, jestli nikdo nezná vůli člověka, kromě samotného ducha člověka (1. Kor 2:11), který je v člověku, jak si může člověk být jist Boží vůlí? A jestli v nás Boží pravda kolísá a váhá i ve věcech, které vidíme svýma očima, jak může být pevnou a stálou tam, kde Pán zaslubuje věci, které oko nevidí a které uvažování člověka nedokáže pojmut?

Proto není obtížné pochopit a není žádným tajemstvím, že víra je světlem Ducha Svatého, skrze které jsou naše chápání osvětlena a naše srdce jsou utvrzena v jistotném přesvědčení, které s pevnou smělostí zastává, že Boží pravda je tak jistá, že Bůh nemůže než naplnit to, co zaslíbil skrze své svaté Slovo, že udělá. Proto je Duch Svatý nazván zárukou (2 Kor 1:22; Ef 1:13), která v našich srdcích potvrzuje jistotu božské pravdy, a pečetí, kterou jsou naše srdce zapečetěna v očekávání Pánova dne. Protože je to vskutku Duch, kdo svědčí našemu duchu, že Bůh je našim Otcem a že my jsme podobně Jeho dětmi (Ř 8:16).

XVI

Jsme ospravedlněni v Kristu skrze víru

Jelikož je jasné, že Kristus je neustálým cílem a předmětem víry, nemůžeme vědět, co přijímáme skrze víru, jinak než tím, že hledíme k Němu. Protože On nám byl skutečně dán Otcem proto, abychom v Něm získali věčný život; jak On sám říká, věčný život je znát jediného Boha Otce a Ježíše Krista, kterého On poslal (J 17:3). A znovu, „Ten, kdo uvěří ve Mě, nikdy nezemře – a jestli zemřel, bude žít“ (J 11:26). A přece, aby se tak mohlo stát, je nutné, abychom my, kdo jsme znečištěni poskvrnou hříchu, byli v Něm očištěni, protože do Království Božího nevstoupí nic, co je nečisté a nesvaté. Kristus nás proto činí účastníky a podílníky na Něm a v Něm, abychom my, kdo sami v sobě jsme hříšníky, mohli být skrze Kristovu spravedlnost započtení před Božím trůnem za spravedlivé. A tímto způsobem, vysvěčení z naší vlastní spravedlnosti, jsme oblečeni spravedlností Kristovou; a jakožto sami v našich vlastních skutcích nespravedliví jsme ospravedlněni skrze víru Kristovu.

Je o nás řečeno, že jsme ospravedlněni skrze víru, avšak ne v tom smyslu, že bychom do sebe přijímali nějakou spravedlnost, ale protože je nám připočtena Kristova spravedlnost, a to zcela, jako by byla skutečně naše, zatímco naše ničemnost nám není připočtena, a proto je v pravdě možné tuto spravedlnost nazvat prostě odpuštěním hříchů. Tohle je to, co apoštol zjevně prohlašuje, když tak často srovnává spravedlnost, o které si někteří představují, že si ji zasluhují svými dobrými skutky, se spravedlností, která k nám přichází skrze víru, a když učí, že druhá z těchto spravedlností ničí onu první

(Ř 10:3; Fp 3:9). A teď, v *Symbolu* uvidíme,¹² jakým způsobem pro nás Kristus vysloužil tuto spravedlnost a v čem tato spravedlnost spočívá, a tak díky tomu budeme odříkávat *Symbol* jako shrnutí řádu všech věcí, na kterých je naše víra založena a na nichž spočívá.

XVII

Jsme posvěceni vírou, abychom byli poslušní vůči zákonu

Tak, jako se Kristus za nás přimlouvá před Otcem svou spravedlností (jelikož je naším ručitelem), abychom mohli být shledáni spravedlivými, zároveň nás tím, že nás činí podílníky na Jeho Duchu, posvěcuje k veškeré čistotě a nevinnosti. Pánův Duch spočinul na Kristu bez odměrování – Duch (já říkám) moudrosti, inteligence, úradku, síly, poznání a uctivé, posvátné bázně před Pánem – abychom my všichni mohli čerpat z této plnosti a přijímat milost skrze milost, která byla dána Kristu. V důsledku ti, kdo se vychloubají vírou v Krista, ale zcela postrádají posvěcení Jeho Duchem, klamou sami sebe. Písmo totiž učí, že Kristus byl pro nás učiněn nejen spravedlností, ale také posvěcením. Proto nemůžeme přijímat Jeho spravedlnost skrze víru bez toho, že bychom se zároveň chopili i tohoto po-

---

12 Pozn. př.: Výraz, který reformátoři často používali pro *Apoštolské vyznání víry*.

svěcení, jelikož Pán v tom samém svazku, který s námi uzavřel v Kristu, zaslibuje, že bude smířlivý ohledně našich ničemností a napíše svůj zákon do našich srdcí (Jer 31:33; Žd 8:10; 10:16).

Dodržování zákona proto není skutkem, který by mohla vykonat naše vlastní síla, ale je dílem duchovní moci. Skrze tuto duchovní moc je vypůsobeno, že naše srdce jsou očištěna od své porušenosti a jsou obměkčena, aby byla poslušná ku spravedlnosti. A teď, funkce zákona je pro křesťany velmi jiná, než jaká by mohla být bez víry; protože tam, kde Bůh vytesal do našich srdcí lásku k Jeho spravedlnosti, je vnější vyučování zákona (které nás předtím jen obviňovalo a usvědčovalo ze slabosti a přestoupení) nyní svítlnou, která vede naše kroky, abychom se neodchýlili od správné cesty. Nyní je zákon naší moudrostí, skrze kterou jsme tvarováni, vyučování a povzbuzování k životu veškeré spravedlivé bezúhonnosti; zákon sám se stává naší sebekázní, která nedovoluje, abychom byli zpustlí a žili ve zlých nezřízenostech.

XVIII

Pokání a obnovení¹³

Nyní je tedy snadné na tomto základě pochopit, proč je pokání vždycky spojeno s Kristovou vírou a proč Pán potvrzuje, že do království nebes nemůže vstoupit nikdo, kdo nebyl obnoven (J 3:3). Pokání totiž znamená obrácení, otočení, převrácení, kterým se poté, co jsme opustili zvrácenost tohoto světa vracíme k Pánově cestě a na ni.¹⁴ Nuže, jelikož Kristus není žádným služebníkem hříchu, poté, co nás očistil od poskvrny hříchu, nás neobléká účastí na Jeho spravedlnosti proto, abychom následně mohli tak vznešenou milost znesvěcovat novými poskvrnami, ale proto, abychom jakožto adoptovaní za Boží děti zasvětili celý běh našeho života a všechny své budoucí dny slávě našeho Otce.

Účinek tohoto pokání závisí na našem obnovení, které tvoří dvě části, a to jmenovitě: umrtvování našeho těla, to jest zabíjení naší vrozené porušenosti; a duchovní obživování, skrze které je přirozenost člověka obnovována k celistvosti, inte-

---

13 Pozn. př.: Či „Pokání a znovuzrození“. Kalvín však velmi zjevně hovoří o širším konceptu, než je to, co by se dnes v reformovaných kruzích obvykle nazvalo „znovuzrozením“, jelikož se pro něj velmi zjevně jedná o celoživotní proces postupné proměny; v nějakém smyslu je pro Kalvína „znovuzrození“ či „obnovení“ jednorázovou událostí, ale v jiném je celý život křesťana „porodními bolestmi“ narození shůry.

14 Pozn. př.: V *Instituci* z roku 1541 Kalvín píše, že „Pokání je skutečné obrácení našeho života k následování Boha a cesty, kterou nám ukazuje, a vychází z náležité a opravdové bázně před Bohem (Ez 18). Tvoří ho umrtvování našeho těla [= hříšné lidské přirozenosti] ... a obživování Duchem. Veškeré pobídky k pokání ze strany proroků a apoštolů proto musíme chápat v tomto smyslu.“ Je tedy třeba si všimnout, že Kalvín klade důraz na objektivní změnu celého života, ne na konkrétní prožitek či konkrétní míru zármutku (srov. právě Ez 18).

gritě a bezúhonnosti. Proto musíme celý náš život přemítat o skutečnosti toho, že jsme mrtví hříchu a našemu dřívějšímu já, abychom žili Kristu a Jeho spravedlnosti. A jelikož toto obnovení není nikdy plně dokončeno, dokud jsme ve vězení tohoto smrtelného těla, je nutné, aby léčba pokání neustále pokračovala, až dokud nezemřeme.

XIX

Jak je spravedlnost skrze dobré skutky v souladu a harmonii se spravedlností skrze víru

Není pochyb o tom, že dobré skutky, které vycházejí z takové čistoty svědomí, jakou jsme právě popsali, těší Boha, jelikož v nás při nich rozpoznává a uznává svou vlastní spravedlnost, a tak je nemůže než přijímat a oceňovat. A přece, musíme se velmi pečlivě střežit, abychom nebyli tak uneseni marným spoléháním na tyto dobré skutky, že zapomeneme, že jsme ospravedlněni pouze a jediné Kristovou vírou.¹⁵ Před Bohem totiž neexistuje žádná spravedlnost skrze skutky kromě té, která odpovídá Boží vlastní spravedlnosti. V důsledku tedy nestačí,

---

15 Pozn. př.: Kalvín znovu a znovu, tak jako samo Písmo (např. Ga 2:16 ČSP; Ř 3:22 ČSP, BK), hovoří o Kristově víře. To, co nás činí přijatelnými před Bohem, podle Kalvína není naše víra, ale *Kristova víra* a věrnost. Nejsme tedy zachráněni „kvalitou“ či „dobrem“ naší víry, ale *skrze víru*, která je Božím darem a která nás spojuje s Kristovou dokonalou vírou a věrnou poslušností.

aby (ten, kdo se snaží být považován za spravedlivého zásluhami svých skutků) konal nějaké dobré skutky, ale je nutné, aby Bohu přinesl a předložil dokonalou poslušnost zákona. A teď, dokonce i ti, kteří pokročili v Pánově zákoně nad všechny ostatní, jsou stále velmi daleko od této dokonalé poslušnosti požadované zákonem.

Navíc, dejme tomu, že Boží spravedlnost by se spokojila s jedním jediným dobrým skutkem. Pán by přesto ve svých svatých nenašel jediný dobrý skutek, který by byl svou záslužností dostatečný, aby je za něj mohl pochválit jako spravedlivé. Protože ačkoliv se to může zdát ohromující, přece je velmi pravdivé, že z nás nevychází ani jediný dobrý skutek, který by byl naprosto dokonalý a nebyl nakažený nějakou poskvrnou. Proto, jelikož my všichni jsme hříšníci a stále jsou v nás početné zbytky hříchu, je vždy nutné, abychom byli ospravedlněni něčím mimo nás. To znamená, že vždycky potřebujeme Krista, aby Jeho dokonalost mohla přikrýt naši nedokonalost, aby Jeho čistota mohla smýt naši nečistotu, aby Jeho poslušnost mohla zahladit naši ničemnost; a, nakonec, aby nám Jeho spravedlnost mohla milostivě přičíst spravedlnost. A tohle vše bez toho, že by byly brány v úvahu naše skutky, které nemají takovou hodnotu, aby mohly obstát před Božím soudem. Když jsou však naše skvrny, které by jinak mohly před Pánem naše skutky znečistit, takto přikryty, On už poté v těchto skutcích nespatřuje nic než naprostou čistotu a svatost. Proto je Pán ctí velikolepými tituly a chválami – nazývá je spravedlivými a zaslubuje za ně hojnou odměnu. Nakonec zde musíme uznat a stvrdit, že Ježíšovo společenství¹⁶ má takovou hodnotu, že jsme díky němu nejen zdarma přijati jako spravedliví, ale že naše samotné

---

16 Pozn. př.: Kalvín zde nehovoří o „osobním vztahu“ – používá zde slovo, které označuje „společenstvo“, „lid“, „společnost“. Kalvín tedy hovoří o „příslušnosti k Ježíšovu lidu“, ne o „prožívaném společenství“ věřícího s Kristem skrze Ducha.

skutky jsou považovány za spravedlivé a jsou odměněny věčnou odměnou.

XX

Symbol víry

Výše už bylo řečeno, co získáváme v Kristu skrze víru. Slyšme teď, co naše víra musí vidět a uvědomovat si v Kristu, aby se upevnila a potvrdila. Vězme tedy, že v *Symbolu* (jak se mu říká) je vysvětleno, jak pro nás Otec učinil Krista moudrostí, vykoupením, životem, spravedlností a posvěcením. Jen stěží záleží na tom, který autor nebo kteří autoři toto shrnutí víry sepsali. Neobsahuje totiž žádné lidské učení. Naopak, je sbírkou velmi jistých svědectví Písma. Ale proto, aby víra, kterou vyznáváme v Otce, Syna a Ducha Svatého nikoho neznepokojovala a nebouřila, nejprve ji musíme trochu vysvětlit.¹⁷ Když jmenujeme Otce, Syna a Ducha Svatého, nepředstavujeme si tři Bohy. Ale Písmo a samotná existence zbožnosti nám jasně ukazují v jediném velmi prostém bytí či v jediné prosté podstatě Boha [přítomnost osob] Boha Otce, Jeho Syna a Jeho Ducha, a to takovým způsobem, že náš intelekt nedokáže uvažovat o Otci bez toho, že by zároveň uvažoval o Synu (ve kterém jasně září živý obraz Otce) a o Duchu (ve kterém se zjevuje

---

17 Pozn. př.: Musíme si uvědomit, že v době reformace bylo nemálo lidí (především v kruzích anabaptistů), kteří v rámci toho, že „Do teď nám římská církev lhala,“ začali zpochybňovat a odmítat i mnohé biblické doktríny, jako třeba právě Boží trojjednost; znovu byla „otevřena“ otázka biblického kánonu atd. Právě proto si Kalvín dává záležet, aby vyložil i některá na první pohled samozřejmá biblická učení.

moc a ctnost Otce). Proto se pevně držíme všemi myšlenkami našich srdcí pouze jednoho jediného Boha; a přece, zároveň přemítáme o Otci se Synem a s Jeho Duchem.

Věřím v Boha, Otce Všemohoucího, Stvořitele nebe i země.¹⁸

Těmito slovy jsme vyučováni nejen věřit, že Bůh existuje, ale také vědět, jakým Bohem je, a důvěřovat, že náležíme k zástupu těch, kterým zaslibuje, že bude jejich Bohem, a které přijímá za svůj lid. Je Mu připisována veškerá moc. Tím je míněno, že spravuje všechny věci svou prozřetelností, vládne jim svou vůlí a vede je svou ctností a mocí. Když je Bůh nazýván Stvořitelem nebes a země, musíme tím chápat, že neustále nese a udržuje vše, co kdy stvořil, a dává všem svým stvořením život.

I v Ježíše Krista, Syna Jeho jediného, Pána našeho.

Naše předchozí učení, že Kristus je pravým a náležitým předmětem a cílem naší víry, se jasně a snadno jeví z faktu, že všechny části našeho spasení jsou zde předloženy v NĚM. Nazýváme Ho „Ježíš“¹⁹ (tímto titulem byl poctěn skrze nebeské zjevení), protože byl poslán, aby vysvobodil svůj lid z jeho hříchů. Z tohoto důvodu Písmo potvrzuje (Sk 4:12), že lidem nebylo dáno žádné další jméno, ve kterém by mohli získat spásu. Titul „Kristus“ značí, že skrze pomazání²⁰ byl plně obdařen všemi milostmi Ducha Svatého. Tyto milosti jsou v Písmu nazývány „olejem“, a to náležitě, jelikož bez nich padáme jako suché a neplodné větve.

---

18 Pozn. př.: Francouzština říká: „Věřím v Boha, Otce Všemohoucího...“; latina „V Boha Otce, Všemohoucího...“.

19 Pozn. př.: Neboli „Hospodin zachraňuje“.

20 Pozn. př.: Kristus je řecký výraz pro „Pomazaný“.

Nuže, Otec Ho tímto pomazáním ustanovil za Krále, aby si podřídil veškerou moc v nebesích a na zemi, a to proto, abychom se i my v NĚm mohli stát králi a měli vládu nad ďáblem, hříchem, smrtí a peklím. Za druhé, Bůh Ho ustanovil Knězem, aby za nás učinil zadost Otcí a usmířil Ho skrze svou oběť, a to proto, abychom se i my v NĚm mohli stát kněžími a předkládali Otcí modlitby, díkůvzdání, sebe samé a všechno, co je naše, zatímco On je naším Přímluvcem a Prostředníkem. Kromě toho všeho, Ježíš Kristus je nazván Synem Božím – ne však tak jako věřící, kteří jsou [Božími dětmi] adopcí a pouze milostí, ale skutečně, v pravdě a svou přirozeností. Proto je On tím jediným a jedinečným Synem, který musí být odlišen od všech ostatních. A On je naším Pánem, a to nejen podle Jeho božství, které od věčnosti sdílel s Otcem, ale je také naším Pánem podle svého těla, v němž nám byl zjeven, a v něm. Protože, jak říká sv. Pavel, je jen jediný Bůh, od kterého jsou všechny věci, a pouze jediný Pán, Ježíš Kristus, skrze něhož jsou všechny věci (1. Kor 8:6).

*Jenž byl počat z Ducha Svatého, narozen
z Marie panny.*

Zde je nám řečeno, jak byl Syn Boží učiněn *Ježíšem* pro nás, to jest Spasitelem, a *Kristem*, to jest pomazaným za Krále, aby nás střežil a zachovával, a za Kněze, aby nás usmířil s Otcem. On na sebe vzal naše tělo, a to proto, aby tím, že byl učiněn Synem člověka, učinil Božími dětmi nás spolu s Ním; a tím, že přijal naši chudobu a ubohost, nám dal svá bohatství; tím, že na sebe vzal naši slabost, nás utvrdil svou mocí; tím, že přijal naši smrtelnost, nám dal svou nesmrtelnost; a tím, že sestoupil na zemi, nás pozvedl do nebes.

Narodil se z panny Marie, aby byl uznán jako pravý Syn Abrahamův a Davidův, který byl zaslíben v zákoně a prorokům, a jako pravý člověk, podobný nám ve všech věcech kromě hříchu, který byl pokoušen všemi našimi slabostmi,

a tak se naučil mít s nimi soucit. A přece, On sám byl počat v lůně panny skrze Ducha Svatého (pro nás podivuhodným a nevyslovitelným způsobem), aby se nenarodil poskvřen tělesnou porušeností, ale posvěcen svrchovanou čistotou.

*Trpěl pod Pontským Pilátem, byl ukřižován,
zemřel a byl pohřben, sestoupil do pekel.²¹*

Tato slova nás vyučují, že Kristus naplnil naše vykoupení, kvůli němuž se narodil jako smrtelný člověk, jelikož svou vlastní poslušností vymazal neposlušnost člověka, která podněcovala Boží hněv, a byl poslušný vůči Otci až na smrt. A svou smrtí se Ježíš předložil Otci jako oběť, aby tak uspokojil Jeho spravedlnost jednou provždy, a to proto, aby všichni věřící mohli být věčně posvěceni a aby bylo dosaženo věčného zadostiučinění. Prolil svou posvátnou krev, aby tak zaplatil cenu našeho vykoupení, uhasil Boží hněv roznicený proti nám a aby smyl naši ničemnost.

Ale v tomto vykoupení není nic, co by bylo bez tajemství. Trpěl pod Pontským Pilátem, tehdejším soudcem Judska, jehož rozsudkem byl odsouzen jako zločinec a škůdce, abychom tak my skrze toto odsouzení mohli být osvobozeni a zproštěni před konzistoří²² Velkého Soudce. Byl ukřižován, aby na kříži (který byl proklet v Božím zákoně) nesl naši kletbu, kterou si zasloužily naše hříchy. Zemřel, aby svou smrtí porazil smrt, která byla proti nám, a proto, aby spolkl onu smrt, která by jinak byla spolkla a strávila nás všechny. Byl pohřben, abychom i my (kteří účinností Jeho smrti máme na Něm účast a podíl) byli pohřbeni hříchu, a tak osvobozeni z moci ďábla a smrti. Vyjádření, že sestoupil do pekel, znamená, že byl ztrápen Bohem a že pocítil, prožil a vydržel strašlivou přísnost

---

21 Pozn. př.: Zde použitý výraz v klasické literatuře označuje prostě příbytky mrtvých, podsvětí.

22 Pozn. př.: „Konzistoř“ je překladem zde použitého francouzského výrazu pro církevní soud; latina uvádí „tribunál“.

Jeho soudu, aby nás jako štítem ochránil před Jeho hněvem a aby uspokojil Jeho spravedlivý soud vůči nám. Proto trpěl a nesl tresty, které jsme si náležitě zasloužili za naši ničemnost, ale které si On, jenž byl bez hříchu a bez poskvrny, nezasloužil.

Ne, že by Otec byl kdy proti Němu popuzen, protože jak by se kdy mohl roznítit proti svému Synu, kterého tak moc miloval a ve kterém měl tak veliké potěšení? Nebo jak by mohl Syn usmířit Otce svou přímlovou, kdyby proti sobě už dříve Otce popudil? O něm je však řečeno, že nesl tíhu Božího hněvu v tom smyslu, že když byl ubit a ztrápen Boží rukou, pocítil veškerá znamení Božího pohrdání, opovržení a odplaty, a to do té míry, že byl nucen v zoufalství volat: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“

Třetího dne vstal z mrtvých, vystoupil na nebesa, je usazen po pravici Boha, Otce Všemohoucího, odkud přijde soudit živé i mrtvé.

Z tohoto vzkříšení si můžeme vzít plnou důvěru, že získáme vítězství nad nadvládou smrti. Protože tak, jako Kristus nemohl být udržen jejími bolestmi, ale povstal nad veškerou její moc, stejně tak i zlomil všechny její šípy, a to takovým způsobem, že už nás nemohou smrtelně probodnout. Kristovo vzkříšení je proto, za prvé, onou nanejvýš jistou pravdou, podstatou a základem našeho vlastního budoucího vzkříšení; za druhé, také [je pravdou, podstatou a základem] našeho stávajícího obživení, kterým jsme vzkříšení k novotě života. On nám svým vystoupením do nebes otevřel vstup do království nebes, který nám všem byl kdysi v Adamovi uzavřen; On vstoupil do nebes v našem těle jakoby v našem jménu, takže v Něm už nám náleží nebesa skrze naději, a dokonce jsme i usazeni v nebeských místech. A to, že [Kristus] je v nebeských místech, je pro nás jedinečným dobrem, jelikož On podle zákona věčného kněžství vstoupil do Boží svatyně neučiněné lidskýma

rukama a nyní v ní pro nás stojí jako neustálý Přímluvce, Obhájce a Prostředník.

Co se týče toho, že je nyní usazen po pravici Otce, to znamená, za prvé, že je ustanoven a prohlášen Králem, Vládcem, Soudcem a Pánem nade všemi věcmi, a tak nás svou mocí střeží, zachovává a udržuje, takže Jeho vláda a Jeho sláva jsou naší silou, ctností a slávou proti peklu. Za druhé, znamená to, že přijal všechny milosti Ducha Svatého, aby je poté rozděloval a rozdával věřícím a obohacoval je jimi. Proto, ačkoliv byl vyvýšen do nebes a přítomnost Jeho těla nám byla vzata z očí, On přece přesto nepřestává podpírat své věrné svou pomocí a mocí a ukazovat jim zjevenou moc a ctnost své přítomnosti. To je také to, co zaslíbil svými slovy: „Hle, Já jsem s vámi vždycky až do skonání světa.“ A nakonec, z této pravdy plyne i to, že [z nebes] sestoupí ve viditelné formě tak, jak byl viděn tam vystupovat. Tak se stane v poslední den. Poté se zjeví všem v nepojmutelném majestátu své vlády, aby soudil živé i mrtvé. „Živými“ míníme ty, které poslední den překvapí a zastihne jako stále žijící. „Mrtvými“ míníme ty, kteří zemřou dříve, než onen den přijde. On poté odplatí všem podle jejich skutků, podle toho, jak se každý svými skutky ukáže, jestli jako věřící či nevěřící, jestli jako věrný nebo nevěrný. A odtud k nám přichází jedinečná útěcha, kterou je to, že víme, že tento soud bude svěřen Tomu, jehož budoucí příchod pro nás nemůže být ničím jiným než záchranou a spásou.

Věřím v Ducha Svatého.

Když jsme vyučováni věřit v Ducha Svatého, je nám také přikázáno, ať od Něj očekáváme to, co je Mu připisováno v Písmu. Kristus totiž prostřednictvím svého Ducha působí vše to, co je dobré, ať už je to kdekoliv. Kristus mocí Ducha tvoří, drží, pozvedá, udržuje a oživuje všechny věci; právě skrze ni nás ospravedlňuje, posvěcuje a očišťuje, a povolává a přitahuje nás k sobě, abychom získali záchranu. Proto, když v nás Duch

takto přebývá, je to On, kdo nás osvěcuje svým světlem, abychom se mohli učit a v plnosti poznávat, jak jedinečná a obrovská jsou bohatství Božské dobroty, která nám patří v Kristu. Je to Duch, kdo zapaluje naše srdce ohněm žhnoucí lásky²³ k Bohu a k našemu bližnímu. Každý den umrtvuje a každý den pohlcuje více a více neřestí našich zlých tužeb, chamtivosti a chlípnosti, takže jestli jsou v nás nějaké dobré skutky, jsou ovocem, ctnostmi a mocí Jeho milosti; a bez Duha v nás není nic než zatemněnost uvažování a zvrácenost srdce.

Věřím na svatou Církev obecnou,²⁴ společenství svatých.

Již jsme viděli Pramen, z něž vychází Církev. Církev je zde předložena k věření v tom smyslu, že můžeme mít jistotu, že všichni vyvolení jsou propojeni svazkem víry v jedné Církvi a v jednom společenství, v jednom lidu Božím, jehož je Kristus, náš Pán, Vůdcem a Knížetem a Hlavou jako jediného těla, takže v Něm byli vyvolení před založením světa k tomu, aby mohli být všichni shromážděni v Božím království. Toto společenství je katolické, to znamená obecné a celosvětové, protože nejsou dvě nebo tři Církev, ale všichni Boží vyvolení jsou sjednoceni a propojeni v Kristu takovým způsobem, že tak, jako jsou závislí na jediné Hlavě, stejně i rostou jakoby v jediné tělo, lnou jeden k druhému, jsou skládáni jako údy

---

23 Pozn. př.: Kalvín zde opět hovoří o praktické/dobročinné lásce. Stojí za pozornost, že Kalvín v *Instituci* z roku 1536 píše, že „Láska je větší než víra, protože je plodnější, protože je všeobjímající, protože slouží více věcem, a protože setrvává navěky, zatímco víra a její povinnosti jsou pouze pro čas pozemského života.“

24 Pozn. př.: Kalvín zde a v dalších vyjádřeních cíleně nepíše „věřím v“. V *Instituci* z let 1536 a 1541 vysvětluje: „Věříme v Boha, jelikož naše srdce se upíná k Němu jako k Pravdivému, a naše jistota spočívá v Něm. Takové vyjádření rozhodně není vhodné pro Církev, ani pro odpuštění hříchů či vzkříšení těla.“

toho samého, jediného těla, a vskutku jsou činěni jedním, jelikož žijí tím samým duchem Božím v té samé, jediné víře, naději a praktické lásce, jelikož jsou povoláni, aby měli podíl na tom samém jediném dědictví věčného života. A navíc, Církev je také svatá, jelikož všichni ti, kdo jsou vyvoleni Boží věčnou prozřetelností, aby byli osvojeni a adoptováni za údy Církve, jsou posvěcováni Pánem skrze duchovní obnovení.

Závěr celého vyjádření ještě jasněji vysvětluje, co je tato Církev. [Společenství svatých] znamená, že společenství věřících je takové hodnoty, že jestli jeden věřící přijal jakýkoliv dar od Boha, všichni ostatní věřící jsou na něm nějakým způsobem učiněni podílníky, navzdory tomu, že Bůh daný dar třeba dal výlučně danému jednomu člověku, ale ostatním ne. Je tomu přesně tak, jako mají údy jednoho a toho samého těla jistým společenstvím podíl na sobě navzájem, a to ve všech věcech, které mají, a přece každý úd má sám v sobě konkrétní vlastnosti, dary a rozdílné funkce. Jak bylo řečeno, všichni vyvolení jsou shromážděni a tvarováni v jediné tělo. Nuže, věříme tedy na svatou Církev a její společenství takovým způsobem, že, jelikož jsme ujišťováni pevnou vírou v Krista, důvěřujeme, že jsme jejími údy.

Věřím na odpuštění hříchů.

Na tomto základě spočívá a stojí naše spása, jelikož odpuštění hříchů je cestou přístupu k Bohu a nástrojem, který nás zachovává a schraňuje v Jeho království. Veškerá spravedlnost věřících je totiž obsažena v odpuštění hříchů, které věřící získávají ne skrze jakékoliv své vlastní zásluhy, ale jedine skrze samotné Pánovo milosrdenství. A děje se tak, když, zdrceni, zarmouceni a zmateni uvědoměním svých hříchů, jsou sraženi a sklíčeni prožíváním a uvědoměním Božího soudu, protiví se sami sobě a úpí a namáhají se pod těžkým břemenem a skrze tuto bouřící nenávisť vůči hříchu umrtvují své tělo a vše to, co je z nich. Avšak proto, aby pro nás získal milostivé, nezaslou-

žené odpuštění hříchů, Kristus nás sám vykoupil a zaplatil cenou své vlastní krve, v níž musíme hledat veškeré očistění od hříchů a veškeré zadostiučinění za ně. Proto jsme vyučováni věřit, že nám, kdo jsme povoláni a naroubováni do těla Církve, je skrze Boží štědrost a Kristovy zásluhy uděleno odpuštění hříchů a je nám dána milost. A také jsme učeni, že nikde jinde se neudílí žádné jiné odpuštění hříchů žádným jiným způsobem ani nikomu jinému, jelikož mimo tuto církev a společenství svatých není žádné spasení.

Věřím na vzkříšení těla z mrtvých a na věčný život. Amen.

Zde jsme v první řadě učeni očekávat budoucí vzkříšení; to znamená, že se stane tak, že Pán povolá zpět z prachu a z porušenosti a rozkladu k novému životu těla těch, kdo budou před dnem Velkého soudu pohlceni smrtí. A stane se tak skrze tu samou moc, kterou z mrtvých oživil svého Syna. Protože ti, kdo budou tehdy nalezeni naživu, přejdou do nového života spíše náhlou proměnou než přirozenou formou smrti. Nuže, jelikož vzkříšení bude společné dobrým i špatným, avšak zároveň se bude jednat o vzkříšení do různého stavu, je přidána poslední část výroku, která rozlišuje náš stav od toho jejich. Naše vzkříšení bude takové, že budeme obživeni z porušitelnosti do neporušitelnosti, ze smrtelnosti do nesmrtnosti, a budeme oslaveni na těle i na duši, a Pán nás přijme do požehnané blaženosti, která potrvá a nebude mít konce a bude nezměnitelná a neporušitelná. Bude to skutečná a úplná dokonalost života, světla a pravosti, kdy se budeme neoddělitelně držet Pána, který v sobě, tak jako pramen, který nemůže vyschnout, obsahuje veškerou plnost života, světla a spravedlnosti. A tato požehnaná blaženost bude Božím královstvím, naplněná veškerým světlem, radostí, mocí a blaženým štěstím. Tyto věci jsou nyní daleko od poznání člověka a nespátřujeme je jinak než zrcadlem a ve tmě, dokud

nepřijde onen den, kdy nám Pán dá spatřit Jeho slávu tváří v tvář.

A naopak, zavržení a ničemní, kteří nehledali a nectili Boha pravou a živou vírou, nebudou mít podíl v Bohu ani v Jeho království, a tak budou spolu s ďábly uvrženi do nesmrtelné smrti a do neporušitelné porušenosti, aby tak, vyloučení z veškeré radosti, moci a z veškerých ostatních dobrodiní nebeského království, byli odsouzeni do věčné temnoty a věčných muk, aby byli hryzáni červem, který nikdy nezemře, a pálení ohněm, který nebude nikdy uhašen.

XXI

Co je naděje

Jestliže víra je (jak už jsme viděli), jistotným přesvědčením o pravdě Boha, který nemůže ani lhát ani nás klamat ani být marný nebo falešný, ti, kdo pochopili a přijali tuto jistotu, také s určitostí očekávají, že Bůh naplní svá zaslíbení, která, podle jejich přesvědčení, nemohou než být pravdivá. Proto tedy, stručně řečeno, Naděje není ničím jiným než očekáváním věcí, o kterých víra uvěřila, že jsou Bohem skutečně zaslíbeny. Proto Víra věří, že Bůh je pravdivý a pravdomluvný: Naděje očekává, že Bůh svou pravdivost a pravdomluvnost zjeví v náležitý čas. Víra věří, že Bůh je náš Otec: Naděje očekává, že tak vůči nám vždy bude jednat. Víra věří, že nám byl dán věčný život: Naděje očekává, že na nás někdy bude zjeven. Víra je základem, na kterém spočívá naděje: Naděje živí a udržuje Víru. Protože tak, jako nemůže od Boha nic očekávat ani v to doufat nikdo, kdo nejprve neuvěřil Jeho zaslíbením, tak je i na druhou stranu na-

nejvýš nutné, aby naše slabá víra (aby nezmalátněla a neselhala) byla udržována a strážena trpělivou nadějí a očekáváním.

XXII

Modlitba

Člověk správně vyučený v pravé víře v první řadě samozřejmě chápe, jak nuzný, ochuzený a postrádající veškerá dobra je, a jak moc mu chybí jakákoliv pomoc spásy. Proto, jestliže hledá nějakou pomoc a nějaké ulehčení jako oporu ve své chudobě, musí vyjít sám ze sebe a hledat tuto pomoc jinde. Na druhou stranu, přemítá o Pánu, který štědře a ze své dobré vůle nabízí a předkládá sám sebe v Ježíši Kristu a v Něm otevírá veškeré nebeské poklady proto, aby se celá víra člověka mohla zastavit a pohledět na tohoto milovaného Syna a aby právě na Něm záviselo veškeré jeho očekávání a aby veškerá jeho naděje spočinula v Něm a aby v Něm byla upevněna. Nezbývá proto nic jiného, než aby takový člověk hledal Boha a žádal Ho v modlitbě o to, co poznal, že existuje v Bohu. Jinak nijak nepomůže vědět, že Bůh je Pán a Ten, který rozděljuje veškerá dobra (který nás zve, ať Ho žádáme o to, co potřebujeme), tak jako nepomůže modlit se k Němu a dovolávat se Ho. Bylo by to, jako by někdo věděl o pokladu skrytém v zemi, ale v netečnosti ho tam zanechal, neochotný podstoupit obtíže jeho vykopávání.

XXIII

Co musíme mít na mysli v modlitbě

Modlitba je podobná komunikaci mezi Bohem a námi, kterou Mu objasňujeme naše tužby, naše radosti, naše nářky, jedním slovem: veškeré myšlenky našich srdcí. Proto zcela a úplně pokaždé, když voláme k Pánu, musíme příčinnivě usilovat o to, abychom sestoupili do hloubky našeho srdce a hledali ho odtamtud, a ne jen svým hrdlem nebo jazykem. Platí však, že jazyk občas v modlitbě pomáhá, ať už tím, že udržuje ducha pozornějším v přemítání o Bohu, nebo v tom, že nahlas vyslovovaná modlitba využívá tuto část našeho těla (která je obzvláště určena k tomu, aby vyvyšovala Boží slávu) společně se srdcem k přemítání o Boží dobrotě. A přece, Pán hlásá skrze svého proroka (Iz 29:13; Mt 15:8-9), k čemu je modlitba bez vůle, když vyhlašuje velmi těžký trest pro všechny ty, kdo Ho ctí svými rty, zatímco jejich srdce jsou od Něj daleko. Kromě toho, jestliže skutečná modlitba nesmí být ničím jiným než čistým, láskyplným citem našeho srdce, kterým přistupujeme k Bohu, musíme zapudit veškeré myšlenky na naši vlastní slávu, veškeré fantazírování o naší vlastní ctihodnosti a veškerou sebejistotu. Proto nás vskutku prorok (Dan 9:4-19; Bar 2:11nn) napomíná a nabádá, ať se modlíme a nejsme při tom založeni a postaveni na našich vlastních spravedlivých skutcích, ale na Pánových jedinečných milosrdenstvích, aby tak On mohl zodpovědět naše modlitby z lásky k sobě samému, jelikož se odvoláváme na Jeho jméno a právě jím se zaštiťujeme. Toto poznání naší bídy nám nesmí bránit v přistupování k Bohu, jelikož modlitba nebyla ustanovena proto, aby nás arogantně pozvedla před Boha ani aby vyvyšo-

vala naši ctihodnost, ale proto, abychom s naříkáním vyznávali své bídy stejně, jako děti s důvěrou předkládají své stížnosti svým otcům. Takový postoj a takové cítění by měly být spíše ostruhou a pobídnutím, které nás budou rozněcovat a povzbuzovat, abychom se modlili více. A teď, jsou dvě věci, které nás musí jedinečně a pozoruhodně vést a tlačit k tomu, abychom se modlili. Za prvé, Boží pokyn, kterým nám přikazuje modlit se. Za druhé, zaslíbení, kterým nás ujišťuje, že získáme vše to, co budeme žádat. Protože ti, kdo k Němu volají, hledají Ho a se závislostí se na Něj spoléhají, dostávají jedinečnou útěchu a potěchu v tom, že vědí, že když to dělají, činí věc, která Ho těší. Navíc, jelikož jsou ujištěni o Jeho pravdě, ať také s jistotou důvěřují, že On jejich modlitbu zodpoví. „Žádejte,“ říká (Mt 7:7), „a bude vám to dáno; klepejte a bude vám otevřeno; hledejte a naleznete.“ A v Žalmu (50:15): „Volej Mě v den nutnosti, a Já tě zachráním, a ty Mne budeš oslavovat.“ Zde elegantně a stručně obsáhl či zahrnul ony dva druhy modlitby, neboli dovolávání se (či žádání) a díkůvzdání. Skrze první z těchto modliteb předkládáme Bohu touhy našich srdcí. Druhou uznáváme Jeho dobrodiní vůči nám. Oba druhy modlitby musíme používat vytrvale a přičinlivě, protože jsme k tomu tlačeni takovou bídou a nouzí, že dokonce i ti nejdokonalější mají víc než dostatek věcí, nad kterými neustále vzdychat a naříkat a se vši pokorou volat k Pánu. Na druhou stranu, ona díla štědrosti, která na nás náš Pán ze své dobroty vylévá, jsou tak přehojná a, ať už obrátíme své oči kamkoliv, zázraky Jeho skutků se jeví tak jedinečně velkolepé, že nikdy nemůžeme postrádat věci, za které bychom Ho mohli a měli chválit a vzdávat Mu díky.

XXIV

Výklad modlitby Páně

Navíc, tomuto milosrdnému Otci (který, kromě toho, že nás napomíná a vybízí, ať Ho hledáme v každé své potřebě a nouzi, zároveň vidí, že stále dostatečně nevíme, o co musíme prosit a co potřebujeme) se zalíbilo pomoci nám v této nevědomosti, a proto nám ze svého poskytl to, co jsme v našem nedostatku pochopení a schopností postrádali. Z této Jeho laskavosti přijímáme jedinečnou, pozoruhodnou útěchu, jelikož díky ní je nám jasné, že Ho nežádáme o nic nerozumného, podivného nebo nemístného nebo dokonce o něco, co Ho netěší, jelikož [v modlitbě *Páně*] se modlíme jakoby s Jeho vlastními ústy nebo skrze ně [, jelikož se jedná o *Pánem danou* modlitbu]. Tato forma a pravidlo modlitby zahrnuje šest proseb, z nichž první tři jsou ustanoveny obzvláště pro Boží slávu. Tato sláva sama o sobě je tím, k čemu se v nich musíme upínat, bez ohledu na náš vlastní prospěch. Zbylé tři se věnují zájmu o nás a žádání o věci, které náleží k našemu blahu a prospěchu. A přece, Boží sláva (o kterou žádáme v prvních třech prosbách) s sebou nese i naše blaho, a proto když o tom uvažujeme, stále máme obracet svého ducha k této božské slávě. Na druhou stranu, není náležité druhými třemi prosbami žádat o věci, které jsou nám užitečné, pokud to neděláme s výhledem a zaměřením na Boží slávu.

Otče náš, který jsi v nebesích.

Nejprve ze všeho je nám předloženo toto pravidlo: Veškeré modlitby musíme Bohu předkládat ve jménu Kristově, jelikož žádná modlitba v žádném jiném jménu nemůže Boha těšit. Protože, jelikož nazýváme Boha naším Otcem, je jisté, že [v kontextu tohoto označení] pod ním chápeme také jméno

Kristovo. Jistou pravdou je, že jelikož není na celém světě jediný člověk, který by byl hoden představit se Bohu a být se jen objevit před Jeho tváří, tento dobrý nebeský Otec (aby nás osvobodil z této svízelné zmatenosti, která nás právem měla zarážet a zahanbovat) nám dal svého Syna Ježíše, aby byl naším Prostředníkem a Obhájcem před Ním, abychom pod Jeho vedením mohli směle přistupovat k Bohu s blaženou jistotou, že díky tomuto Přímlovci nám nic, o co budeme žádat v Jeho jménu, nebude odmítnuto, jelikož Otec Mu nemůže nic odmítnout. A jelikož Boží trůn je nejen trůnem majestátu, ale také milosti, máme tu smělost upřímně se v Jeho jménu objevit před tímto trůnem, abychom získali milosrdenství a našli milost, když ji potřebujeme. A faktem je, že máme onen ustanovený zákon volat k Bohu a patří nám onen slib, že všichni ti, kdo k Němu volají, budou vyslyšeni, takže je tu také onen jedinečný příkaz volat k Němu ve jménu Kristově – a spolu s ním zaslíbení, že dostaneme to, o co budeme žádat v Jeho jménu (J 14:13; 16:23).

Je zde dodáno, že Bůh, náš Otec, je v nebesích. Tím je vyjádřen Jeho nepopsatelně jedinečný majestát (který náš duch podle své primitivní neurvalosti jinak nedokáže pojmout), jelikož před našima očima není nic znamenitějšího, vznešenějšího a plnějšího veškerého majestátu než nebe. Toto vyjádření „nebesa“²⁵ se rovná tomu říct, že Bůh je vyvýšený, mocný, s ničím nesrovnatelný a nepojmutelný. Nuže, když slyšíme tato slova, musíme pokaždé, když je zmíněn Bůh, pozvednout naše myšlenky vzhůru, abychom si ohledně Něj nepředstavovali cokoliv tělesného a pozemského a abychom Ho neměřili podle našeho porozumění nebo nepodřizovali Jeho vůli našim citům a prožitkům.

---

25 Pozn. př.: Je zjevné, že pro Kalvína zde nejsou „nebesa“ něčím, co by v první řadě bylo označením konkrétního prostoru; jsou pro něj zjevně přinejmenším zcela jiným rozměrem.

PRVNÍ PROSBA

Bud' posvěceno Tvé jméno.

Boží jméno je slávou a proslulostí, v níž je Bůh mezi lidmi oslavován pro své ctnosti, jako jsou Jeho moudrost, dobrota, moc, spravedlnost, pravda a milosrdenství. Proto žádáme, aby tento majestát byl posvěcen v těchto Jeho ctnostech, ne aby se tento Jeho majestát sám v sobě zvětšil či zmenšil, ale aby byl všemi považován za svatý, to znamená, aby mohl být v pravdě a skutečně uznáván a veleben a aby (ať už Bůh udělá cokoli) se všechny Jeho skutky mohly jevit tak slavné, jaké skutečně jsou. To znamená, aby tehdy, jestliže trestá, mohl být shledán spravedlivým; jestliže odpouští, aby byl shledán milosrdným; jestliže naplňuje svá zaslíbení, aby byl shledán pravdivým. Stručně řečeno, aby nebylo vůbec nic, v čem by jeho sláva nebyla jakoby vyryta a z čeho by skvostně nezářila, aby Mu ve všech duších a na všech jazycích zněly chvály.

DRUHÁ PROSBA

Přijď Tvá vláda.²⁶

Boží vláda je tím, že Bůh vede a řídí ty, kdo jsou Jeho vlastní, svým Svatým Duchem, aby tak ve všech jejich skutcích zjevil bohatství své dobroty a svého milosrdenství a, zároveň naopak to, že ničí a uvádí do zkázy a do zmatku všechny zavržené, kteří nejsou ochotni se podřídit Jeho nadvládě a v pokore Mu složit k nohám svou prokletou aroganci, aby se tak jasněji zjevilo, že není žádná síla a mocnost, která by mohla vzdorovat Jeho moci. Proto se modlíme, aby přišla Boží vláda, to znamená, aby Pán den ode dne rozmnožoval a násobil počet svých věrných věřících, kteří oslavují Jeho slávu ve všech skutcích a všemi prostředky, a aby na nich neustále a stále více šířil a rozprostíral bohatou hojnost svých milostí, kterými by v nich více a více žil a vládl, dokud je zcela nenaplní sám sebou skrze

---

26 Pozn. př.: Kalvín zde hovoří „dynamičtější“ jazykem „vlády“ či „kralování“, ne „království“ jako takového.

to, že je dokonale připojí sám k sobě. Podobně žádáme, aby den za dnem novými nárůsty šířil své světlo a osvěcoval svou pravdu, aby rozbíjel, ničil a zcela odstraňoval Satana a lži a temnotu jeho vlády. Když se modlíme takto, „Ať přijde Boží království,“²⁷ toužíme také po tom, aby konečně mohlo být dovedeno k dokonalosti a naplněno, to znamená ve zjevení Jeho soudu, kdy v onen den On samojediný bude vyvýšen a chválen, kdy On sám bude všechno ve všech, a to poté, co shromáždí a přijme všechny své do slávy a zcela zničí a naprosto svrhne Satanovu vládu.

TŘETÍ PROSBA

*Tvá vůle buď konána jako v nebesích, tak
i na zemi.*

Touto prosbou žádáme, aby zcela tak, jak se to děje v nebi, [Bůh] i na zemi vládl a vedl každou jednu věc podle své dobré vůle, aby směřoval všechny věci takovým způsobem, jak se Mu bude zdát dobré, aby používal všechna svá stvoření podle svého dobrého zalíbení a podmaňoval si vůle všech. A tím, že toto žádáme, se implicitně a bezvýhradně zříkáme všech našich tužeb, vzdáváme se před Pánem a slibujeme Mu vše to, co je v našich citech a zalíbeních, a naléháme na Něj, aby vedl věci ne podle našeho přání, ale tak, jak ví, že to pro nás bude dobré. A žádáme dokonce i to, aby nejen zmařil ty naše touhy, které protirečí Jeho vůli, a uvedl je v nic a dal jim být bez účinku, ale ještě více to, aby v nás stvořil nového ducha a nové srdce, aby uhasil, vymýtil a zničil ty naše, aby v nás nepovstalo ani to nejmenší pohnutí chamtivosti, ale aby v nás byl jen čistý souhlas a soulad s Jeho vůlí. Stručně řečeno, abychom si nepřáli nic sami ze sebe, ale aby Jeho Duch sám činil naše chtění²⁸ a abychom se skrze Jeho inspiraci mohli učit milovat všechny

---

27 Pozn. př.: Zde Kalvín hovoří obecněji jen o království.

28 Pozn. př.: Doslova „aby chtěl v nás“.

věci, které Ho těší, a nenávidět vše, co Ho netěší, a abychom tím pohrdali.

ČTVRTÁ PROSBA

Dej nám dnes náš denní chléb.

Touto prosbou žádáme obecně o všechny ty věci, které jsou nutné pro užívání v nouzi našeho těla pod prvky tohoto světa, a to nejen, co se týče jídla a oblečení, ale všeho toho, co Bůh ví, že nám bude užitečné, abychom mohli náš chléb jíst v míru a pokoji. S těmito slovy (abychom byli struční) se doporučujeme Pánově prozřetelnosti a svěřujeme se Jeho péči a starostlivosti, aby nás živil, zachovával a ochraňoval. Tento dobrý Otec totiž nepovažuje za nehodné a nenáležitě přijmout do své péče a správy dokonce i naše těla, a to proto, abychom používali a cvičili svou důvěru v Něj skrze tyto lehké a maličké věci, abychom od Něj očekávali všechny naše potřeby a nutnosti, a to až do toho nejmenšího drobečku a do poslední kapičky vody. Nuže, když tedy žádáme o náš „denní“ chléb „a pro dnešek“, znamená to, že si ho nesmíme přát jinak, než jak je potřebné pro naše nutnosti a pro náš život den za dnem. A máme žít v této důvěře, že když nás náš Otec nasytil dnes, neselže v tom, aby nás nasytil i zítra. Ať už právě máme jakoukoliv hojnost, vždy je vhodné a náležité žádat o náš denní chléb, abychom tak uznávali, že všechny nynější majetky nejsou nic, s výjimkou toho, kde a jak jim Pán tím, že na ně vylije svá požehnání, dává vzkvétat a prospívat a činit nám dobro, a také, abychom uznávali, že nynější majetky, které jsou v našich rukách, nejsou naše, kromě toho, jak nám je On sám každou hodinou rozděluje k užívání a daruje nám nějakou jejich část. A co se týče toho, že nazýváme tento chléb „naším“, Boží dobrota se jeví ještě mnohem větší, jelikož tato dobrota činí naším to, co nám žádným právem nenáleží. Nakonec, naše žádání, aby nám to bylo *dáno*, pro nás značí, že tento chléb je prostý, nezasloužený a svobodně daný Boží dar, ať už přišel

z kteréhokoliv zdroje, i když by se třeba zdálo, že jsme ho získali naší pílí.

PÁTÁ PROSBA

*Promiň nám naše dluhy, jako [je] promíjíme
my našim dlužníkům.*

Těmito slovy žádáme o onu milost a aby nám bylo dáno odpuštění našich hříchů, které je nutné pro všechny lidi bez výjimky. A nazýváme naše provinění „dluhy“, jelikož Bohu dlužíme trest za ně jako splacení tohoto dluhu. A tuto platbu bychom nemohli žádným způsobem ani v nejmenším splatit, kdybychom nebyli zproštěni viny skrze toto odpuštění, které je milostivým prominutím díky Jeho milosrdenství. Žádáme, aby s námi bylo jednáno tak, jak sami jednáme vůči našim dlužníkům, to znamená tak, jak odpouštíme a promíjíme těm, kterými jsme byli zraněni, ať už jakýmkoliv způsobem, nebo u nichž jsme byli pobouřeni a rozhořčeni ničemností jejich skutků nebo uražení jejich slovy. Tato podmínka však není přidána, jako bychom si tím, že odpouštíme druhým, zasluhovali Boží odpuštění. Ono dodání „Jako my promíjíme našim dlužníkům,“ je prostě znamením, které nám Bůh nabízí, aby nás utvrdil v jistotě, že nás Pán přijímá ve svém milosrdenství tak, jak jsme si jisti ve svém svědomí, že prokazujeme milosrdenství ostatním, jestliže je naše srdce náležitě očistěno od veškeré nenávisti, závisti, zášti a msty. A naopak, je také znamením, že Bůh maže z počtu svých dětí všechny ty, kdo si, jelikož jsou nakloněni mstě a neschopni odpustit, ve svých srdcích drží pevně zakořeněná nepřátelství, aby se nesnažili dovolávat se Ho jako svého Otce a žádat, aby rozhorlení, které si živí proti lidem, nedopadlo na ně samé.²⁹

---

29 Pozn. př.: Kalvín zde skutečně hovoří o podmíněném Božím odpuštění; neříká, že naše odpouštění nutí Boha odpustit nám, ale že naše neodpuštění nám odírá Boží milostivé, nezasloužené odpuštění. Jako ilustrace dobře poslouží jeho *Ženevský katechismus* (1542), ot. 285 a 286:

ŠESTÁ PROSBA

Neuveď nás do pokušení, ale osvobod' nás od toho zlého. Amen.

Touto prosbou nežádáme, abychom byli vyňati z veškerých pokušení, jelikož jimi spíše velmi potřebujeme být probuzeni, povzbuzeni a rozbouřeni k strachu, že skrze příliš dlouhé spočinutí se staneme nadmíru měkkými a línými. Kromě toho, Pán denně zkouší své vyvolené a vyučuje je potupami, chudobou, souženými a dalšími druhy kříže.³⁰ Ale toto je naše prosba, aby nám Pán spolu s pokušeními dal stejně i cestu ven, abychom jimi nebyli poraženi a rozdraceni; abychom byli pevní a nezlovní díky Pánově síle, a abychom tak mohli neustále stát proti všem mocnostem, které bojují proti nám. Kromě toho, naší prosbou je, abychom, jakožto přijatí do Jeho úschovy a ochrany, posvěcovaní Jeho duchovními milostmi a žijící pod vládou Jeho vedení, mohli zůstat neporazitelnými a stáli ve

---

„Otázka 285. Znamená připojená podmínka, jmenovitě to, že nám [Bůh] odpustí tak, jak odpouštíme my našim dlužníkům, že si od Boha zasluhujeme odpuštění tím, že odpouštíme lidem, kteří se nějakým způsobem provinili proti nám?

Odpověď: Rozhodně ne. Pak by totiž odpuštění nebylo zdarma a nebylo by založené výlučně na zadostiučinění, které pro nás Kristus vykonal na kříži. Avšak tím, že zapomínáme na křivdy, které se nám staly, a že napodobujeme Jeho dobrotu a shovívavost, ukazujeme, že ve skutečnosti jsme Jeho dětmi, a Bůh si přeje to stvrdit touto zárukou; a zároveň nám na druhou stranu předkládá, že jestliže se neukazujeme jako ti, kdo snadno a pohotově promíjejí, nemůžeme od Něj očekávat nic jiného než nanejvýš neúprosnou přísnost a tvrdost.

Otázka 286. Říkáš tedy, že všichni, kdo nemohou ze srdce odpustit přestoupení, jsou Bohem vyřazeni a vymazáni ze seznamu Jeho dětí, takže nemohou doufat v jakékoliv odpuštění v nebesích?

Odpověď: Tak se domnívám, v souladu se slovy: „Jakou měrou měříte, takovou vám bude naměřeno.““

30 Pozn. př.: Kalvín zde hovoří v jednotném čísle pravděpodobně proto, aby zdůraznil, že věřící a Kristus nesou stejný „kříž“, možná v duchu Ko 1:24.

vítězství nad ďáblem, smrtí a všemi zbraněmi pekel. To je to, co znamená být osvobozeni od toho zlého. A teď, musíme si také povšimnout, jak si Pán přeje, aby naše modlitby byly podány pravidlu lásky. Protože Pán nás neučí, aby každý žádal jen sám za sebe a za to, co se mu zdá dobré pro něj osobně, bez toho, že by bral v úvahu svého bližního, ale nařizuje nám, ať stejně moc dbáme o dobro našeho bratra jako o naše vlastní dobro.

XXV

Vytrvalost v modlitbě

Nakonec musíme náležitě pamatovat na toto: Nesmíme si přát připoutávat Boha k nějakým okolnostem, jelikož právě v této modlitbě jsme vyučováni nevkládat na Něj žádný zákon ani Mu nevnucovat nějaké podmínky. Protože předtím, než se budeme jakkoliv modlit sami za sebe, přede vším ostatním žádáme, aby se děla Jeho vůle; tím už předem poddáváme svou vůli té Jeho, a to proto, aby si naše vůle, jako by byla chycena a držena na uzdě, nenárokovala podřizovat Ho naší vůli. Jestli poté, co bude naše srdce vytvarováno v této poslušnosti, dovolíme, abychom se řídili podle dobrého zalíbení Božské prozřetelnosti, snadno se naučíme vytrvat v modlitbě a očekávat s trpělivostí na Pána, zatímco budeme odkládat naplnění našich tužeb na hodinu určenou Jeho vůlí: jsme totiž ujišťováni, že ačkoliv nám neukazuje sám sebe, přece je pro nás vždy přítomen a ve svůj určený čas nám jasně ukáže, že Jeho uši nebyly k našim modlitbám ani v nejmenším hluché, ačkoliv lidem se třeba zdálo, že jimi pohrdá. A dokonce i jestli nakonec, po

dlouhém čekání, nedokáže naše mysl pochopit dobro plynoucí z našich modliteb a naše smysly necítí žádné jejich plody, naše víra nám přece stvrdí to, co naše mysl a naše smysly nedokáží pojmout, to jest že jsme [od Boha] získali a získáme vše to, co bylo, je a bude pro naše dobro, protože On nám dá v chudobě mít hojnost a v utrpení mít útěchu a potěšení. Protože i jestli nás všechny věci zklamou, Bůh nás přece nikdy neopustí, jelikož nemůže zklamat očekávání a trpělivost těch, kdo jsou Jeho. A On sám pro nás bude dostatečný ve všech věcech, jelikož On v sobě čítá a nese veškerá dobra, která nám v budoucnu plně zjeví.

XXVI

Svátosti

Svátosti jsou ustanoveny [Bohem] k tomu, aby mohly být skutkem naší víry před Bohem i před lidmi. A před Bohem jsou rozhodně skutkem naší víry, když ji potvrzují a utvrzují v pravdě Boží. Pán nám totiž předložil vznešená a nebeská tajemství pod pozemskými věcmi, jelikož věděl, že to pro nás, kdo jsme v nevědomé tuposti našich těl, bude dobré. Rozhodně to však není tak, že by tyto rysy byly obsaženy v podstatě a charakteru věcí, které jsou nám ve svátosti předkládány; svátosti tento význam nesou proto, že jim byl vtisknut Pánovým Slovem. Svátostem totiž vždy předchází zaslíbení, které je obsaženo ve Slově; následně je přidáno znamení, které potvrzuje a zapečetňuje ono zaslíbení a předkládá nám ho jako o to dosvědčenější, jelikož Pán vidí, že tento způsob vyhovuje a odpovídá našemu hulvátskému chápání. Naše víra je totiž tak

malá a slabá, že jestliže není ze všech stran podepírána a udržována všemi dostupnými prostředky, je okamžitě po všech stránkách otřesená a rozrušená a váhá a kolísá. Kromě toho, svátosti jsou skutkem naší víry i vůči lidem, jelikož víra je skrze ně veřejně uznávána a podněcována, aby vzdávala Pánu chvály.

XXVII

Co je svátost

Svátost je tedy vnějším znamením, skrze které nám Pán předkládá a dosvědčuje svou dobrou vůli vůči nám, aby nás utvrdil a posílil ve slabosti naší víry. Nebo, abychom hovořili stručněji a jasněji, svátost je svědectvím o Boží milosti, které je hlásáno vnějším znamením. Křesťanská Církev používá pouze dvě svátosti, kterými jsou křest a večeře Páně.

XXVIII

Křest

Křest nám byl Bohem dán, aby nám pomohl, a to, za první, v naší víře v Něj a, za druhé, v našem vyznání víry před lidmi. Víra hledí na zaslíbení, skrze které nám milosrdný Otec nabízí udílení svého Krista, abychom tím, že Jím budeme oble-

čení, mohli být podílníky na všech Jeho dobrodiních. A přece, křest představuje především dvě věci: První je očištění, které získáváme v krvi Kristově; druhou je umrtvování našeho těla, které jsme měli a máme skrze Jeho smrt. Pán totiž přikázal svým vlastním, aby byli pokřtěni do odpuštění hříchů (Mt 28:19; Sk 2:38). A sv. Pavel (Ef 5:26-27) učí Církev být posvěcována skrze Jejího ženicha a očišťována skrze obmytí vodou ve Slovo života. A znovu (Ř 6:3-11), sv. Pavel ukazuje, jak jsme pokřtěni ve smrt Kristovu; to znamená, že jsme pohřbeni v Jeho smrt, abychom mohli kráčet v novotě života. Těmito věcmi však není značeno, že by voda byla příčinou nebo i jen účinným nástrojem očištění a obnovení, ale ve svátosti je udíleno pouhé poznání a vědomí těchto darů, jelikož je o nás řečeno, že přijímáme, získáváme a jsme ustanoveni obdržet to, o čem věříme, že je nám to Pánem dáváno, ať už jedná o to, že Ho tehdy poprvé poznáváme, nebo o to, že když jsme Ho znali již předtím, jsme o tom ještě jistěji přesvědčeni.

Křest zároveň slouží jako naše uznání víry před očima lidí; je totiž znamením a odznakem, kterými veřejně vyhlásíme, že si přejeme být započtení mezi Boží lid, abychom spolu se všemi věřícími mohli sloužit jedinému Bohu tím samým náboženstvím a ctít Ho. Jelikož skrze křest je nám především stvrzen svazek Boží [smlouvy], náležitě křtíme naše děti, jelikož už mají podíl na věčné smlouvě, skrze kterou Pán zaslubuje, že bude Bohem nejen nám, ale také našim potomkům (Gen 17:1-14).

XXIX

Večeře Páně

Zaslíbení, které je přidáno k tajemství večeře, jasně hlásá, k jakému záměru byla tato večeře ustanovena a k čemu směřuje a ukazuje. Tím míním to, že nám potvrzuje, že tělo Páně za nás bylo jednou [provždy] dáno takovým způsobem, že je nyní naše a navždy také naše zůstane. Potvrzuje, že Jeho krev byla pro nás jednou [provždy] prolita takovým způsobem, že [je a] vždy bude naše. Znameními jsou chléb a víno, pod kterými nám Pán předkládá skutečné, a přece duchovní udílení Jeho těla a Jeho krve. Toto udílení se spokojí s poutem Jeho Ducha, a vůbec nežádá přítomnost těla uzavřeného pod chlebem nebo krve pod vínem. Protože ačkoliv Kristus, když byl vyvýšen do nebes, opustil své přebývání na zemi, na které my jsme stále poutníky, přece žádná vzdálenost nedokáže rozplynout Jeho moc živit ty, kdo jsou Jeho, Jím samým. V této večeři nás vyučuje ohledně této věci tak jistě a očividně, že si bez jakýchkoliv pochybností musíme být jisti, že Kristus je nám v ní předkládán se všemi Jeho bohatstvími, a to o nic méně, než kdyby nám byl On sám postaven před oči a dotýkali jsme se Ho svými rukama; a dokonce je přítomen s tak velkou mocí a působností, že nejen přináší našim duchům odvážnou, jistotnou smělost ohledně věčného života, ale také nám dává být si s určitostí jisti ohledně nesmrtelnosti našeho těla. Naše tělo je totiž již oživováno Kristovým nesmrtelným tělem a nějakým způsobem má společenství s Jeho nesmrtelností.

Proto jsou pod chlebem a vínem předkládány tělo a krev, a to proto, abychom se naučili nejen to, že jsou naše, ale také to, že jsou pro nás životem a výživou. Když tedy vidíme chléb posvěcený jako tělo Kristovo, okamžitě musíme uvažovat o tomto příoměru: Tak, jako chléb vyživuje, udržuje a zachovává

život našeho těla, stejně tak je i Kristovo tělo stravou, ochranou a zachováváním našeho duchovního života. A když je nám předkládáno víno jako znamení krve, musíme stejně tak myslet na to, že takové plody, jaké přináší našemu tělu, přijímáme duchovně z krve Kristovy.

Nuže, jelikož toto tajemství je učením Boží štědrosti, která je k nám tak velká a jedinečná, také nám musí být napomenutím a pobídkou nebýt nevděční vůči tak štědré vlídnosti, ale naopak ji vyvyšovat náležitými chválami a oslavovat ji s díkůvzdáním. Kromě toho, vybízí a napomíná nás, ať se navzájem přijímáme za své v jednotě, jako je ta, která poutá, propojuje a spojuje údy jednoho jediného těla. Není totiž ani možné dát přísnější nebo více bodající pobídku, aby nás podnítila k vzájemné lásce a dobročinnosti, než to, že Kristus, který nám dává sám sebe, nás nejen zve svým příkladem, ať se sobě navzájem dáváme a ať se jeden za druhého obětuje; zároveň tím, že činí sám sebe společným nám všem, stejně nás všechny činí jedním v Něm samém.

XXX

Pastýři Církve a jejich moc

Jelikož Pánovou vůlí je, aby Jeho Slovo a Jeho Svátosti byly vysluhovány skrze službu mužů, je nutné, aby do sborů a církví byli ustanoveni pastýři, kteří budou lid vyučovat čistému učení, a to veřejně i v soukromí, vysluhovat svátosti a svým dobrým příkladem vyučovat a tvarovat všechny ke svátosti a čistotě života. Ti, kdo pohrdají touto kázní a tímto řádem, se provinují nejen vůči lidem, ale i vůči Bohu, a dokonce se

jako heretici oddělují od společnosti Církve, která bez takové služby nemůže žádným způsobem stát pohromadě. Protože to, co Pán jednou dosvědčil (Mt 10:40), rozhodně není nedůležité: [Prohlásil,] že když jsou pastýři, které posílá, vítáni, On sám je tím vítán, a stejně je On sám odmítán, když jsou oni odmítáni. A aby tato jejich služba nebyla v pohrdání, pastýřům je svěřen významný, pozoruhodný mandát svazovat a rozvazovat, k němuž je jim přidáno zaslíbení, že cokoliv, co sváží nebo rozvází na zemi, je svázáno nebo rozvázáno v nebesích (Mt 16:19). A Kristus sám v jiné pasáži (J 20:23) vysvětluje, že svázat znamená zadržet hříchy a že rozvázat hříchy znamená je odpustit. A teď, apoštol vyhlašuje, co je nástrojem rozvazování, když učí, že evangelium je Boží mocí k záchraně pro každého věřícího (Ř 1:16). A také říká, co je způsobem svazování, když prohlašuje, že apoštolové mají připravenou odplatu proti jakékoliv neposlušnosti (2. Kor 10:4-6). Shrnutím evangelia totiž je, že jsme otroci hříchu a smrti a že jsme rozvázáni a osvobozeni vykoupením, které je v Kristu Ježíši, zatímco ti, kdo Ho nepřijímají jako Vykupitele, jsou spoutáni jakoby novými pouty vážnějšího odsouzení.

Ale pamatujme, že tato moc (která je v Písmu přisuzována pastýřům) je plně obsažena ve službě Slova, a právě na ni se omezuje. Kristus totiž tuto moc nedal těmto mužům jako takovým, ale svému Slovu, kterému ustanovil tyto muže za služebníky. Proto ať se pastoři směle odváží všechny věci Slovem Božím, které byli téměř jako lékaři vysláni podávat; jen ať směle poutají a drží na uzdě veškerou moc, slávu a povznesenou pýchu světa a dělají tak prostor pro majestát onoho Slova a v poslušnosti se mu podřizují; ať tímto Slovem přikazují všem, od těch největších po ty nejmenší; ať budují dům Kristův; ať boří vládu Satanovu; ať krmí ovce a zabíjejí vlky; ať vyučují a vybízejí a nabádají poddajné; ať napomínají, kárají, zahanbují a usvědčují vzpurné – ale vše skrze Slovo Boží a ze Slova Božího. Ale jestliže se pastýři odvracejí od

Slova ke svým snům a k výmyslům svých vlastních hlav, už nemají být přijímáni jako pastýři, ale mají být viděni spíše jako zhoubní, smrtící vlci, a proto mají být odehnáni. Kristus nám totiž přikázal poslouchat jen ty, kdo nás učí to, co sami vzali z Jeho Slova.

XXXI

Lidské tradice

Jelikož máme zaznamenáno obecné uvažování sv. Pavla (neboli to, že všechny věci se ve sborech musí dít decentně a spořádaně), nesmíme za lidské tradice počítat místní ustanovení a zvyky, díky kterým (jako díky jakýmsi poutům jednoty) trvá řád a náležitost a skrze které se ve shromážděních křesťanů zachovává pokoj a svornost. Tyto zvyky tedy spíše musíme podřídit onomu apoštolovu pravidlu, pokud nebudou považovány za nutné pro spasení nebo nebudou svazovat svědomí skrze náboženství nebo nebudou spojovány se službou Bohu a nebudou považovány za věc zbožnosti. Zároveň je však nutné velice a zmužile odporovat těm pravidlům, která jsou pod jménem a záminkou duchovních zákonů používána ke svazování svědomí, jako by byla nutná pro službu Bohu a pro Jeho ctění, jelikož taková pravidla nejen ničí svobodu, kterou pro nás Kristus zajistil, ale také zatemňují pravé náboženství a hanobí majetát Boha, který si přeje být Tím jediným, kdo bude vládnout našim svědomím skrze Jeho Slovo. Ať tedy zůstává pevné a definitivní to, že jestliže patříme Kristu, všechny věci jsou naše (1. Kor 3:21-23); a marně se slouží Bohu tam, kde se vyu-

čují doktríny, které jsou pouze lidskými příkázáními (Mt 15:1-20).

XXXII

Exkomunikace

Exkomunikace je skutkem, kterým jsou ti, kdo jsou zjevnými smilníky, cizoložníky, zloději, vrahy, lakomci, lupiči, lháři, ničemníky, ti, kdo jsou zjevní škůdci, nenažranci, opilci, buřiči, štváči a marnotratníci (jestliže se nenapraví poté, co byli napomenuti), podle Božího příkázání odmítnuti a vyvrženi ze společnosti věřících. Tím je však Církev neuvrhá do věčné zkázy a zoufalství. Prostě odsuzuje a zavrhuje jejich život a jejich chování a manýry a, jestliže se odmítnou napravit, ujišťuje je o jejich zatracení. A teď, tato kázeň je mezi věřícími nutná, jelikož Církev jakožto tělo Kristovo nesmí být znečišťována a zamořována takovými štěnicemi a smradlavými a hnijícími údy, které zneuctívají Hlavu; a kromě toho také proto, aby svatí nebyli (jak se obvykle stává) zkaženi a zmařeni společností zlých. Tato kázeň je prospěšná také druhým zmiňovaným, [to jest ničemníkům samotným,] protože jejich zlovůle je tím kárána a trestána; zatímco shovívavost by je učinila jen o to zatvrzelejšími a umíněnějšími, toto kázeňské opatření je mate hanbou, a tak je učí se napravit. Když se dosáhne tohoto výsledku, Církev je s vlídností a laskavostí znovu přijme do svého společenství a do účasti na oné jednotě, z níž byli vyloučeni. A teď, aby nikdo vzpurně nepohrdal soudem Církve nebo nepovažoval za něco bezvýznamného, že byl odsouzen rozsudkem věřících, Pán svědčí, že takový soud věrných není ničím

jiným než vyhlášením Jeho vlastního rozsudku a že to, co udělali na zemi, je stvrzeno v nebesích (Mt 18:15-18). Mají totiž Slovo Boží, kterým mohou odsoudit zvrácené, a mají i ono Slovo, kterým mohou přijmout v milost ty, kdo se napraví.

XXXIII

Státní autority či držitelé civilních úřadů

Pán nejen dosvědčil, že schvaluje statut státních autorit či držitelů civilních úřadů a že Ho tento úřad těší, ale také nám ho velmi doporučil tím, že poctil jeho důstojnost velmi čestnými a úctyhodnými tituly. Pán totiž stvrzuje, že fakt, že králové vládnu, že rádci nařizují spravedlivé věci a že vznešení země jsou soudci, je dílem Jeho moudrosti (Př 8:15-16). A jinde je nazývá bohy, protože konají Jeho dílo (Ž 82:6-7). A i na dalším místě je o nich řečeno, že vykonávají soud v Božím jménu, a ne jen ve jménu člověka (Dt 1:17; 2. Le 19:5-7). Sám sv. Pavel nazývá vyšší úřady Božími dary (Ř 12:8). A tam, kde se celou otázkou zaobírá širě, jasně vyučuje, že jejich moc je Božím nařízením a že jsou Božími služebníky, aby chválili ty, kdo konají dobro, a vykonávali odplatu Božího hněvu nad ničemníky. Proto vládcové a státní autority musí uvažovat o Tom, kterému ve svém úřadu slouží, a nedopouštět se ničeho, co není hodno ustanovených služebníků a náměstků Božích. Veškerou jejich snahou tedy musí být to, aby zachovávali veřejnou formu náboženství v pravé čistotě, aby ustanovovali a vedli život lidu velmi dobrými zákony,

a aby zajišťovali dobro, blaho a pokoj svých poddaných, a to na veřejnosti i v soukromí. Toho však nelze docílit jinak než skrze právo a spravedlivý soud, což jsou dvě věci, které jim prorok obzvláště doporučuje (Jer 22:1-9). Právo znamená střežit a chránit nevinné, podpírat, utvrzovat, bránit a osvobodovat je; spravedlivý soud znamená stavět se na odpor proti drzosti zlých lidí, potlačovat násilí a trestat přestoupení.

Na druhou stranu, vzájemnou povinností poddaných a občanů je nejen ctít a mít v úctě své představené, ale také předkládat Pánu modlitby za jejich spásu a blahobyť, ochotně se podřizovat jejich vládě, být poslušni vůči jejich zákonům a ustanovením, a neodmítat závazky jim uložené, ať už jsou to daně, mytné, dávky nebo jiné příspěvky, ať už jsou to úřady, občanská pověření nebo cokoliv podobného. Proto musíme nejen být poslušní vůči našim představeným, kteří svůj vyšší úřad konají správně, vhodně a řádně, ale je nutné strpět i ty, kdo svou moc tyransky zneužívají, dokud nebudeme legitimním způsobem vysvobozeni z jejich jha. Protože tak, jako je dobrý vládce svědectvím o Boží dobrotě pro podporu a povzbuzování lidu ke spáse, stejně je i ničemný a zlý vládce morem, který Bůh sesílá jako trest a kázně za hříchy lidu. A přece, ať je obecně zastáváno jako jisté, že oběma je moc dána Bohem, a proto jim nemůžeme odporovat bez toho, že bychom odporovali Božímu ustanovení.

Avšak z poslušnosti vůči nadřízeným musíme vždy vyjmout jednu věc: Nesmí nás odvádět od poslušnosti vůči Tomu, jehož ediktům se musí podříditi nařízení všech králů. Pán je tedy Králem králů a jakmile otevře svá posvátná ústa, musí vůči Němu být poslušni všichni a nade vše. Pouze a jedině poté jsme podřizeni mužům, kteří jsou nad námi ustanoveni, ale žádným jiným způsobem než v Něm. Jestli nám lidé přikáží udělat něco proti Němu, nesmíme udělat nic a nesmíme na takové nařízení brát ani sebemenší ohled. Naopak, musíme usoudit takto: Boha je nutné poslouchat spíše než lidi (Sk 4:19).

*Můj lid je ve vyhnanství,
protože neměl poznání.*

Izajáš 5:13

*Jak mládenec napraví svou
cestu?*

*Tím, že si bude hledět, aby
žil podle Tvého Slova.*

Žalm 119:9